

**PROGNOZA ODDZIAŁYWNIA NA
ŚRODOWISKO DO PROJEKTU
STRATEGII ROZWOJU
TURYSTYKI OBSZARU
FUNKCJONALNEGO DOLINY
RZEKI PILICY**

Łódź, kwiecień 2016 r.

ZLECENIODAWCA:

GMINA SULEJÓW

UL.KONECKA 42

97-330 SULEJÓW

Wykonawca:

mgr

Grażyna Porwańska

ZAŁĄCZNIKI:

Płyta cd

SPIS TREŚCI:

1	Wstęp	1
2	Materiały i dokumenty wyjściowe.....	1
3	Zawartość, główne cele projektowanego dokumentu oraz jego powiązania z innymi dokumentami	1
4	Ogólna charakterystyka	4
4.1	Charakterystyka rzeki Pilicy, położenie geograficzne, geologia	5
4.2	Przyroda i krajobraz.....	6
4.3	Klimat	6
4.4	Formy ochrony przyrody oraz flora i fauna	7
5	Metoda analizy i oceny zastosowana przy sporządzaniu prognozy	19
6	Określenie, analiza i ocena istniejącego stanu środowiska oraz potencjalnych zmian tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.....	20
7	Określenie, analiza i ocena istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczących obszarów chronionych.....	30
8	Określenie, analiza i ocena celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym lub krajowym, istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu	32
9	Określenie, analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko.....	40
10	Przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu.....	48
11	Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru, w tym także wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatku techniki lub luk we współczesnej wiedzy	49
12	Metody analizy realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania.....	50
13	Transgraniczne oddziaływanie na środowisko	52
14	Streszczenie w języku niespecjalistycznym	52

1 Wstęp

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko do projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy. Opracowanie wykonano w oparciu o art. 47 oraz art. 53 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353).

2 Materiały i dokumenty wyjściowe

Przy sporządzaniu prognozy wykorzystano następujące źródła informacji:

- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020,
- Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007-2020,
- inne strategiczne dokumenty;
- „Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2012 roku”;
- „Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2013 roku”;
- „Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2014 roku”.

3 Zawartość, główne cele projektowanego dokumentu oraz jego powiązania z innymi dokumentami

Strategia Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy jest dokumentem, który wyznacza ramy dla projektów przewidzianych do realizacji na wskazanym obszarze i przyczyniających się do jego rozwoju. Mając na uwadze rozwój w obszarze turystyki, rekreacji, ochronę przyrody strategia koncentruje się na działaniach obejmujących charakterystykę potencjału doliny rzeki Pilicy pod kątem budowania silnej i rozpoznawalnej marki oraz kreowania ciekawych produktów turystycznych, ale także ochrony wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.

Obszar funkcjonalny będący przedmiotem charakterystyki w przedmiotowym opracowaniu dotyczy doliny rzeki Pilicy i obejmuje siedem gmin: z powiatu piotrkowskiego i radomszczańskiego, które podpisały w 2015 r. porozumienie pn. „Partnerstwo na rzecz rozwoju obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy”.

Są to:

- Gmina Aleksandrów - powiat piotrkowski;

- Gmina Ręczno - powiat piotrkowski;
- Miasto i Gmina Sulejów – powiat piotrkowski;
- Gmina Masłowice - powiat radomszczański;
- Miasto i Gmina Przedbórz - powiat radomszczański;
- Gmina Wielgomłyny - powiat radomszczański;
- Gmina Żytno - powiat radomszczański.

Dodatkowo do porozumienia przystąpiły lokalne grupy działania funkcjonujące na obszarze doliny rzeki Pilicy:

- Stowarzyszenia Dolina Pilicy z siedzibą w Tomaszowie Mazowieckim;
- Stowarzyszenie „BUD-UJ” Razem z siedzibą w Ujeździe.

Na spotkaniu w dniu 23 czerwca 2015 r. samorządy nadpiliczne podjęły decyzję o zawiązaniu partnerstwa w celu kompleksowego, spójnego, bardziej skoordynowanego działania prorozwojowego na jego obszarze.

Zadeklarowano następujące obszary współpracy:

- wspólna polityka dotycząca ochrony przyrody (rozbudowa systemu gospodarki ściekowej, wapnowanie gleb);
- wspólna polityka dot. usług komunalnych (system odbioru odpadów, zapobieganie bezdomności zwierząt);
- wspólna polityka dot. zagospodarowania turystycznego (system ścieżek rowerowych, szlaki kajakowe, przystanie, pomosty);
- wspólna strategia promocji regionu;
- wspólna oferta inwestycyjna.

W pierwszej kolejności zdecydowano o działaniach w obszarze turystyki i ochrony przyrody - wspólna polityka dotycząca zagospodarowania turystycznego z wyznaczonymi celami:

- rozwój lokalny realizowany poprzez zwiększenie ruchu turystycznego w terenach nadpilicznych,
- stworzenie bazy do samo zatrudnienia mieszkańców w turystyce.

Strategia została podzielona na siedem merytorycznych rozdziałów, w których została dokonana charakterystyka potencjału pod kątem rozwoju gospodarki turystycznej, została wykonana analiza problemów i celów, w oparciu o diagnozę społeczno – gospodarczą przeprowadzono analizę SWOT oraz zdefiniowano misję, wizję i strategię

działania na lata 2016 – 2023, obejmującą trwającą perspektywę finansową Unii Europejskiej. Strategia zawiera również plany finansowe i inwestycyjne, które zostały wypracowane podczas spotkań konwentu strategicznego w skład którego wchodził przedstawiciele samorządów i eksperci, a także podczas przeprowadzonych na przełomie grudnia 2015 i stycznia 2016 badań ankietowych wśród interesariuszy we wszystkich gminach. Celem dla zaplanowanych do realizacji projektów jest efektywne pozyskiwanie funduszy europejskich w ramach dostępnych programów – Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020, dlatego też zostały w dokumencie wskazane konkretne zapisy związane z możliwościami skutecznej absorpcji środków zewnętrznych.

Zakres działań partnerstwa został wypracowany podczas spotkań, jakie odbywały się od drugiego półrocza 2015 r. Wszystkie gminy były gospodarzami spotkań strategicznych, które były formą paneli dyskusyjnych i warsztatów, dzięki którym udało się wykreować ramy dla realizacji wspólnych celów i przedsięwzięć.

W przedmiotowej Strategii zdefiniowane zostały wizja, misja oraz cel strategiczny, które przedstawiają się następująco:

Wizja: Tereny nadpiliczne w województwie łódzkim obszarem przyjaznym turystyce, opartym na zrównoważonym rozwoju i gospodarowaniu zasobami regionu na rzecz wzrostu i poprawy jakości życia.

Misja: Gminy nadpiliczne inspirujące do aktywnego działania i inicjujące projekty zmierzające do dynamicznego rozwoju obszarów doliny Pilicy, w celu podniesienia i jej konkurencyjności oraz jakości życia mieszkańców i oferty turystycznej dla gości.

Cel strategiczny: Rozwój turystyki przyrodniczej, aktywnej oraz agroturystyki o znaczeniu ponadlokalnym, wykorzystującej i szanującej potencjał środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego gmin nadpilicznych.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społeczno - gospodarczej, analizy badań ankietowych, podsumowania spotkań i wywiadów z władzami gmin, zostały zdefiniowane strategiczne kierunki działań – cele operacyjne:

- wspieranie działań na rzecz rozwoju turystyki aktywnej, rekreacyjnej, sportowej, oraz bazy turystycznej, w tym agroturystyki;
- wspieranie działań na rzecz rozbudowy szlaków turystycznych;
- wspieranie działań na rzecz budowania zintegrowanych produktów turystycznych opartych na walorach kulturowych i przyrodniczych, w tym geologicznych, oraz kultywowaniu tradycji;
- wspieranie działań na rzecz wykreowania wizerunku obszarów jako atrakcyjnych turystycznie;
- wspieranie działań na rzecz poprawy czystości wód Zalewu, terenów cennych przyrodniczo, leśnych;
- wspieranie działań na rzecz zwiększenia dostępności transportowej zewnętrznej i wewnętrznej;
- wspieranie działań na rzecz rozwoju powiązań funkcjonalno-przestrzennych o wymiarze ponadregionalnym - Pasma kulturowo-turystyczne Pilicy;
- współpraca gmin nadpilicznych w celu opracowania kompleksowego systemu usług i atrakcji turystycznych, rekreacyjnych i wypoczynkowych w regionie;
- nawiązanie współpracy z podmiotami branży turystycznej, sąsiednimi gminami, wojewódzkimi punktami informacji turystycznej w celu efektywnej dystrybucji oferty turystyczno-rekreacyjnej gminy i regionu;
- wspieranie aktywności mieszkańców, rolników, inwestorów i stowarzyszeń w celu poszerzania lokalnej oferty oraz promocji walorów i możliwości turystycznych;
- uczestnictwo w regionalnym systemie turystyki „weekendowej” województwa łódzkiego;
- kształtowanie pozytywnego wizerunku gmin w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.

4 Ogólna charakterystyka

Obszar funkcjonalny będący przedmiotem charakterystyki w przedmiotowym opracowaniu dotyczy doliny rzeki Pilicy i obejmuje siedem gmin: z powiatu piotrkowskiego oraz radomszczańskiego, które podpisały w 2015 r. porozumienie pn. „Partnerstwo na rzecz rozwoju obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy”.

Są to:

- Gmina Aleksandrów - powiat piotrkowski;
- Gmina Ręczno - powiat piotrkowski;
- Miasto i Gmina Sulejów – powiat piotrkowski;
- Gmina Masłowice - powiat radomszczański;
- Miasto i Gmina Przedbórz - powiat radomszczański;
- Gmina Wielgomłyny - powiat radomszczański;
- Gmina Żytno - powiat radomszczański.

4.1 Charakterystyka rzeki Pilicy, położenie geograficzne, geologia

Rzeka Pilica stanowi lewy dopływ Wisły o długości 325,4 km. Powierzchnia dorzecza obejmuje obszar ok. 9273 km. Rzeka przepływa z Wyżyny krakowsko-częstochowskiej przez Wyżynę Przedborską, Wzniesienia Południowo-mazowieckie i Nizinę Środkowo-mazowiecką. Źródła rzeki znajdują się na wysokości 348 m n.p.m. powyżej miasta Pilica i stanowią krasowe wywierzyska o dosyć dużej wydajności. Rzeka w swoim biegu charakteryzuje się dużą zmiennością m.in. w zakresie kierunku, głębokości i szerokości tak koryta, jak i doliny. W swoim początku rzeka Pilica płynie w kierunku wschodnim w bezleśnej dolinie, widocznie wciętej w podłoże jurajskie i kredowe. W okolicach Żarnowca rzeka zmienia kierunek na północny, zaś przed Szczekocinami na zachodni. W okresie plejstoceniowym górna Pilica kierowała się na wschód do Białej Nidy, zaś aktualnie okrąża wschodnie krańce Progu Lelowskiego. Rzeka płynie w kierunku północnym. Poniżej Szczekocin w dolinie o szerokości ok. 2 km. W dolinie powstało kilka kompleksów stawów rybnych. W okolicach Przedborza rzeka opływa od zachodu pasmo przedborsko-małogoskie, w dolinie o głębokości sięgającej 50 m. W okolicach Smardzewic znajduje się zaporę ziemną tworzącą Zbiornik Sulejowski. Na odcinku pomiędzy Tomaszowem Mazowieckim, a Białobrzegami rzeka Pilica przepływa w pradolinie. Rzeka w czasie maksymalnego zasięgu zlodowacenia warciańskiego odprowadzała wody lodowcowo-rzeczne na wschód, prawdopodobnie aż do Prypeci. W związku z powyższym na przedmiotowym obszarze występuje dolina dużej rzeki, która jako mezoregion fizyczno-geograficzny nosi nazwę Doliny Białobrzeskiej. Szerokość przedmiotowej doliny wraz z tarasami nadzalewowymi osiąga nawet do 4 km. Lewy, wysoki i miejscami stromy brzeg doliny stanowi granicę Wysoczyzny Rawskiej, która była strefą moren czołowych zlodowacenia warciańskiego. Skarpa osiąga wysokość do 30 m ponad poziom wody. Prawy brzeg charakteryzuje się znacznie niższym położeniem i stanowi równinę

radomską. Poniżej Białobrzegów Pilica stanowi granicę pomiędzy równiną Warszawską a równiną Kozienicką. Na tym obszarze rzeka meandruje między pasami wydm, zwanych tu Białymi Górami. Dolny odcinek rzeki charakteryzuje się asymetrią doliny o podmokłym dnie oraz występujących licznych starorzeczach. Szerokość koryta osiąga w tym obszarze do 100 m. Pilica uchodzi do Wisły na wysokości 93 m n.p.m. Przedmiotowy odcinek poniżej Warki został obwałowany. Średni spadek doliny rzeki Pilicy od źródeł do ujęcia wynosi 0,78‰¹.

4.2 Przyroda i krajobraz

Obszar rzeki Pilicy jest atrakcyjny zarówno pod względem przyrodniczym jak i krajobrazowym. Koryto rzeczne charakteryzuje się różnej wielkości łagodnymi zakolami, gdzieniegdzie osiągającymi nawet zakręt o 180 stopni. Powyższe związane jest z meandracją koryta rzeki wzdłuż swojej pradoliny. Na rzece Pilicy wytworzyło się wiele starorzeczy. Ponadto na obszarze Pilicy położone są wyspy pokryte bogatą roślinnością. Na obszarze rzeki występuje podłoże piaszczyste co powoduje tworzenie się rozległych plaż, w pobliżu których występują tereny leśne. Aktualnie wody Pilicy posiadają III, a nawet II klasę czystości. Wysokie walory krajobrazowe w okolicy rzeki odnotować można również poniżej zapory w Smardzewicach w związku z wysoką lewą skarpą, skąd roztacza się rozległy widok na obszar równinny po przeciwnej stronie koryta. Na obszarze rzeki znajduje się liczny kompleks leśny stanowiący Puszcze Pilicką o łącznej powierzchni lasów ok. 55 tyś ha. Krajobraz doliny Pilicy stanowi obszar naturalny wysoczyzn środkowopolskich i charakteryzuje się zachowaną szatą roślinną, dużą liczbą zabytków kultury materialnej.

4.3 Klimat

Zgodnie z dokumentem SDF dla obszaru Natura 2000 Dolina Środkowej Pilicy PLH100008 opisano klimat przedmiotowego obszaru, który można odnieść również do całości obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy. Zgodnie z przedmiotowym dokumentem teren położony jest na obszarze pozostającym pod wpływem zarówno wilgotnych mas powietrza znad Oceanu Atlantyckiego, jak i suchych mas z głębi kontynentu euroazjatyckiego. Latem przeważają masy powietrza polarno-morskiego, które napływają

1

Pilica. Przewodnik kajakowy, s. 14 – 15.

z zachodu lub północnego zachodu, zimą natomiast masy powietrza polarno-kontynentalnego, napływające ze wschodu. Ścieranie się mas powietrza nad obszarem powoduje przejściowy charakter klimatu, którego cechą charakterystyczną jest duża zmienność warunków pogodowych. Przeważają tu wiatry z zachodu i z południowego zachodu. Obszar ten charakteryzuje się średnią roczną temperaturą powietrza 7,8°C, temperaturą najzimniejszego miesiąca (styczeń) 1,9°C oraz temperaturą najcieplejszego miesiąca (lipiec) 17,9°C. Średnia wielkość opadów wynosi 590 mm/rok - najwyższe opady występują w miesiącach letnich (czerwiec-sierpień), a najniższe w miesiącach zimowych. Czas trwania okresu wegetacyjnego (liczba dni ze średnią temperaturą dobową nie jest mniejsza niż 5°C) mieści się w przedziale 200-210 dni.

4.4 Formy ochrony przyrody oraz flora i fauna

Rezerwat przyrody Jaksonek, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody zajmujący powierzchnię 79,69 ha, będący rezerwatem florystycznym, typ biocenotyczny i fizjocenotyczny, podtyp biocenoz naturalnych i półnaturalnych, typ ekosystemu leśny i borowy, podtyp ekosystemu lasów nizinnych. Celem ochrony jest zachowanie zalesionego wzgórza Rowokół w równinnym krajobrazie Pobrzeża Słowińskiego, przełomowego odcinka rzeki Łupawy, odosobnionych stanowisk lasów bukowych i mieszanych oraz pozostałości słowiańskich grodzisk i miejsc kultowych.

Rezerwat przyrody Wielkopole, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody zajmujący powierzchnię 42,08 ha, będący rezerwatem florystycznym, typ biocenotyczny i fizjocenotyczny, podtyp biocenoz naturalnych i półnaturalnych, typ ekosystemu leśny i borowy, podtyp ekosystemu lasów mieszanych nizinnych. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych naturalnego drzewostanu jodłowego z rzadkimi gatunkami roślin w runie, występującego w sąsiedztwie północnej granicy zasięgu jodły.

Rezerwat przyrody Diabla Góra, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody zajmujący powierzchnię 161,19 ha, będący rezerwatem krajobrazowym, typ krajobrazów, podtyp krajobrazów naturalnych, typ ekosystemu skalny, podtyp skał osadowych. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych naturalnego drzewostanu jodłowego z rzadkimi gatunkami roślin w runie, występującego w sąsiedztwie północnej granicy zasięgu jodły. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie porośniętego lasem izolowanego wzgórza

z wychodniami skał piaskowcowych, które było miejscem bitew partyzanckich okresu II wojny światowej. Plan ochrony rezerwatu ustanowiono zarządzeniem Nr 11/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Diabla Góra” (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 98, poz. 831 ze zm.).

Rezerwat przyrody Jawora, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody zajmujący powierzchnię 87,19 ha, będący rezerwatem leśnym, typ fitocenotyczny, podtyp zbiorowisk leśnych, typ ekosystemu leśny i borowy, podtyp ekosystemu borów mieszanych górskich i podgórskich. Celem ochrony jest zachowanie stanowisk rzadkich na niżu gatunków roślin leśnych oraz ginących zbiorowisk łągu podgórskiego i małki niskoturzycowej. Plan ochrony rezerwatu ustanowiono zarządzeniem Nr 29/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z Łodzi z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Jawora” (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2013 r., poz. 3549).

Rezerwat przyrody Dębowiec, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody zajmujący powierzchnię 47,1 ha, będący rezerwatem leśnym, typ fitocenotyczny, podtyp zbiorowisk leśnych, typ ekosystemu leśny i borowy, podtyp ekosystemu lasów wyżynnych. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie naturalnego grądu z lipą szerokolistną na krańcach zasięgu i łągu wiązowo-jesionowego z rzadkimi roślinami zielnymi. Plan ochrony rezerwatu ustanowiono rozporządzeniem Nr 53/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 28 listopada 2007 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Dębowiec” (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 327, poz. 3297).

Rezerwat przyrody Lubiaszówc, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody zajmujący powierzchnię 202,49 ha, będący rezerwatem leśnym, typ fitocenotyczny, podtyp zbiorowisk leśnych, typ ekosystemu leśny i borowy, podtyp ekosystemu lasów mieszanych nizinnych. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych naturalnych zbiorowisk leśnych Wysoczyźnie dużym udziałem jodły występującej na północnej granicy jej zasięgu oraz stanowisk rzadkich gatunków roślin chronionych, jak też licznych pomnikowych dębów. Plan ochrony rezerwatu ustanowiono zarządzeniem Nr 22/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Lubiaszów” (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 102, poz. 863).

Sulejowski Park Krajobrazowy, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody zajmujący powierzchnię 17030 ha, powierzchnia otuliny 36730 ha. Dla przedmiotowego obszaru ustalono następujące ogólne cele ochrony Parku:

- 1) ochrona najcenniejszych fragmentów naturalnej przyrody, wybitnych walorów krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego;
- 2) zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, pełni różnorodności biologicznej oraz trwałości i równowagi procesów przyrodniczych;
- 3) harmonizowanie dotychczasowych form użytkowania terenu i działalności gospodarczej z uwarunkowaniami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. Plan ochrony parku ustanowiono rozporządzeniem Nr 29/2006 Wojewody Łódzkiego z dnia 3 listopada 2006 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 380, poz. 2946).

Przedborski Park Krajobrazowy, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody zajmujący powierzchnię 16553 ha, powierzchnia otuliny 18466 ha. W części położonej na obszarze województwa łódzkiego zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody dla Parku określa się następujące cele polityki ochrony: a) cele ekologiczne: - ochrona charakterystycznych i unikatowych cech naturalnych środowiska przyrodniczego i krajobrazu, - utrzymanie równowagi ekologicznej w funkcjonowaniu przyrody Parku oraz jego otoczenia, - utrzymanie zdolności ekosystemów do odtwarzania zasobów przyrody, - ochrona ekosystemów przed szkodliwym oddziaływaniem zewnętrznym i wewnętrznym, b) cele kulturowe i krajobrazowe: - ochrona obiektów i terenów stanowiących o dziedzictwie kulturowym obszaru Parku, - ochrona i wyeksponowanie krajobrazu kulturowo-historycznego, - kształtowanie harmonijnego krajobrazu współczesnego, c) cele gospodarcze: - rozwój gospodarczy wszystkich działalności dopuszczonych na obszar Parku, - realizacja potrzeb społeczności zamieszkującej Park, - ochrona walorów i kształtowanie warunków dla rozwoju turystyki i wypoczynku.

Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu, zajmujący łączną powierzchnię 5417 ha. Zgodnie z danymi zawartymi w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu wraz z parkiem jest jednym z najcenniejszych obszarów w środkowej Polsce. Odznacza się dużą zmiennością budowy geologicznej i rzeźby terenu, co wpływa na zróżnicowanie innych elementów środowiska przyrodniczego: wód podziemnych i powierzchniowych, gleb, klimatu, szaty roślinnej i świata zwierząt. Występują tu obok siebie formy rzeźby o charakterze typowym dla niżu, jak też elementy

rzeźby wyżynnej, stanowiący malowniczy krajobraz, oznaczający się dużą różnorodnością i pięknymi punktami widokowymi. Centralną oś morfologiczną obszaru zajmuje Pasma Przedborsko-Małogoskie zbudowane z wapieni górn jurajskich oraz kredowych piaskowców, gdzie wysokości bezwzględne terenu przekraczają 250 m n.p.m. W części półn. obszaru występują elementy typowe dla nizin: płaskie powierzchnie zbudowane z utworów wodnolodowcowych (nierzadko zwydmione), rozległe zabagnione obniżenia oraz wyniesienia zbudowane z utworów górnotriasowych jury dolnej. W strefie połd. występuje obniżenie Niecki Włoszczowskiej, przecięte dolinami rzek Pilicy i Czarnej Włoszczowskiej, gdzie na kredowym podłożu zalegają osady czwartorzędowe, w tym piaski przewiane w wydmach. Różnorodność warunków siedliskowych w obszarze sprawia silne zróżnicowanie i bogactwo szaty roślinnej. Fitocenozy leśne reprezentują olsy, łągi, grady, bory sosnowe i bory mieszane. Natomiast zbiorowiska nieleśne tworzą różnorodne zespoły łąkowe, zbiorowiska wodne i bagienne, torfowiskowe i ciepłolubnych muraw kserotermicznych. Na Obszarze Chronionego Krajobrazu występuje szereg gatunków zwierząt objętych ochroną prawną. Prowadzona jest też gospodarka łowiecka realizowana w poszczególnych obwodach.

Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu zajmujący obecnie łączną powierzchnię 43790 ha. Zgodnie z opisem zawartym w rejestrze form ochrony przyrody RDOŚ w Łodzi stanowi tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszar Natura 2000 – obszar mający znaczenie dla Wspólnoty **Dolina Środkowej Pilicy PLH100008** zajmujący powierzchnię 3787,43 ha. Dokument SDF opisuje niniejszy obszar następująco.

„Położenie, powierzchnia

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Dolina Środkowej Pilicy PLH100008 położony jest w całości na terenie województwa łódzkiego, na terenie powiatów: piotrkowskiego - Gminy Sulejów, Aleksandrów, Ręczno oraz radomszczańskiego - Gmina Przedbórz. Obszar zajmuje powierzchnię 3787,4 ha. Obejmuje 40-sto kilometrowy odcinek środkowej Pilicy (około 1/8 całkowitej długości rzeki), położony jest w większości w regionie Doliny Sulejowskiej, pomiędzy Wzgórzami Radomszczańskimi, Równiną Piotrkowską (na zachodzie) i Wzgórzami Opoczyńskimi (na wschodzie). Średnia wysokość obszaru wynosi 180 m n.p.m. Obszar położony jest w całości w regionie administracyjnym Piotrkowskim PL115, w kontynentalnym regionie biogeograficznym. Według regionalizacji

fizyczno-geograficznej Polski (Kondracki 2009) opisywany obiekt leży w obrębie mezoregionów Wzgórza Radomszczańskie oraz Niecka Włoszczowska. Mezoregiony te wchodzi w skład makroregionu Wyżyny Przedborskiej, która należy do podprowincji Wyżyny Małopolskiej. Podział geobotaniczny Polski J. Matuszkiewicza (2008) lokuje opisywany obszar w Prowincji środkowoeuropejskiej, w Dziale Wyżyn Południowopolskich, w granicach dwóch krain: Krainy Wysoczyń Łódzko-Wieluńskich oraz Krainy Wyżyn środkowomałopolskich. W obrębie tych krain wyróżnia się jednostki niższego rzędu, wobec czego obszar Doliny środkowej Pilicy można przypisać do okręgów: Pasma Małopolsko-Przedborskiego, Wzgórz Opoczyńsko-Łopuszańskich (w obrębie Krainy Wyżyn środkowomałopolskich) oraz Tomaszowsko-Pajęczańskiego (w obrębie Krainy Wysoczyń Łódzko-Wieluńskich). W okolicach Przedborza obszar plasuje się w podokręgu Przedborskim, następnie przechodzi do podokręgu Skotnickiego, a w okolicach Sulejowa przebiega na granicy podokręgów Lubieńskiego i Opoczyńsko-Sulejowskiego. Potencjalną roślinnością naturalną dla tego obszaru są bory mieszane, a na żyzniejszym podłożu - grądy odmiany subkontynentalnej. Dna dolin stanowią siedlisko właściwe łągom.

Geologia

Obszar Natura 2000 Dolina Środkowej Pilicy leży w przejściowej strefie krajobrazów nizinnych i wyżynnych. W związku z tym, cechuje się bogatą i zróżnicowaną rzeźbą terenu. Tworzą ją czwartorzędowe utwory polodowcowe (piaski, gliny zwałowe), osady fluwialne w dolinie Pilicy oraz wychodnie skał mezozoicznych. Dzisiejszy krajobraz obszaru ukształtowała zarówno budowa geologiczna, działalność łądolodu skandynawskiego oraz rzeki, jak i gospodarka człowieka (przemysł wydobywczy, rolnictwo).

Gleby

Na terenie Obszaru przeważają gleby bielicoziemne (bielicowe, bielice, rdzawe), w mniejszym stopniu zaś brunatnoziemne (brunatne właściwe, płowe). W najbliższym sąsiedztwie samej rzeki występują gleby napływowe aluwialne (np. mady rzeczne) oraz hydrogeniczne (bagienne i pobagienne). Zmiany w odczynie, zasobności i żyzności gleb mają związek ze zmianami zachodzącymi w klimacie i szacie roślinnej. Procesy erozyjne, emisja gazów i płynów istotnie wpływają na środowisko glebowe. Decydujący wpływ na jakość gleb wywiera budowa geologiczna warstw powierzchniowych.

Hydrologia

Główną osią hydrologiczną obszaru jest rzeka Pilica. Jest ona najdłuższym lewym dopływem Wisły. Jej krasowe źródła znajdują się w okolicach miasta Pilica na wysokości 350 m n.p.m., ujście do Wisły zaś - w okolicach wsi Mniszew (96 m n.p.m.). Łączna długość rzeki wynosi 319 km, a powierzchnia dorzecza 9 273 km². Wody Pilicy są stosunkowo czyste. Rzeka jest nieuregulowana, ma naturalny charakter - występują nań liczne meandry i starorzecza. Pewne fragmenty obszaru są regularnie zalewane. Rzekami odwadniającymi omawiany teren są Pilica i jej dopływy.

Klimat

Teren położony jest na obszarze pozostającym pod wpływem zarówno wilgotnych mas powietrza znad Oceanu Atlantyckiego, jak i suchych mas z głębi kontynentu euroazjatyckiego. Latem przeważają masy powietrza polarno-morskiego, które napływają z zachodu lub północnego zachodu, zimą natomiast masy powietrza polarno-kontynentalnego, napływające ze wschodu. Ścieranie się mas powietrza nad obszarem powoduje przejściowy charakter klimatu, którego cechą charakterystyczną jest duża zmienność warunków pogodowych. Przeważają tu wiatry z zachodu i z południowego zachodu. Obszar ten charakteryzuje się średnią roczną temperaturą powietrza 7,8°C, temperaturą najzimniejszego miesiąca (styczeń) 1,9°C oraz temperaturą najcieplejszego miesiąca (lipiec) 17,9°C. Średnia wielkość opadów wynosi 590 mm/rok - najwyższe opady występują w miesiącach letnich (czerwiec-sierpień), a najniższe w miesiącach zimowych. Czas trwania okresu wegetacyjnego (liczba dni ze średnią temperaturą dobową nie jest mniejsza niż 5°C) mieści się w przedziale 200-210 dni.

Struktura krajobrazu, walory przyrodnicze

Obszar obejmuje i ochrania jeden z najcenniejszych fragmentów Pilicy, w jej środkowym odcinku od okolic Sulejowa po okolice Przedborza. Na terenie obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Dolina Środkowej Pilicy PLH100008 znajduje się fragment najlepiej zachowanego, nieuregulowanego koryta Pilicy charakteryzujący się licznymi, naturalnymi i malowniczymi meandrami. Blisko 20% powierzchni obszaru zajmują lasy łąkowe. Jest to dość istotna enklawa stosunkowo naturalnej roślinności w mocno przekształconej i ubogiej przyrodniczo Centralnej Polsce. Wśród siedlisk przeważają siedliska leśne (46% pokrycia siedlisk). Spośród nich największą powierzchnię zajmują lasy iglaste (29%). Lasy liściaste to 13%, a lasy mieszane 4% pokrycia siedlisk. Siedliska rolnicze zajmują 24% pokrycia siedlisk. W strukturze własnościowej dominują lasy Skarbu Państwa w zarządzie lasów państwowych. Stanowią one 88% powierzchni wszystkich lasów. Administracyjnie należą one do czterech nadleśnictw: Piotrków,

Smardzewice i Przedbórz. Do najcenniejszych obszarów wodnotorfowiskowych na terenie obszaru należą: - Zespół starorzeczy w dolinie Pilicy - na odcinku od Sulejowa do miejscowości Skotniki, znajduje się około 70 starorzeczy ze stale utrzymującym się lustrem wody oraz liczne starorzecza wypłycone, w których woda stagnuje tylko okresowo. W obiektach tych znalazło schronienie około 40 zespołów i zbiorowisk roślinnych związanych z siedliskami podmokłymi. Starorzecza są jedyną ostoją dla wielu gatunków wilgociolubnych i stanowią najcenniejszy składnik krajobrazu doliny rzeki Pilicy. - Torfowiska pomiędzy Stanisławowem i Justynowem - jest to rozległy zespół torfowisk leżący u podnóża skarpy doliny Pilicy. Cechuje je bogata, zróżnicowana szata roślinna.

Korytarze ekologiczne

Rzeka Pilica oraz jej dopływy, znajdujące się na terenie Obszaru, stanowią wyjątkowo efektywne korytarze ekologiczne. Dolina rzeki Pilicy zapewnia połączenie obszaru z doliną Warty, będącą korytarzem ekologicznym o randze krajowej. Korytarze ekologiczne nie są prawną formą ochrony przyrody. Celem wyznaczenia sieci korytarzy ekologicznych jest przeciwdziałanie izolacji najcenniejszych przyrodniczo obszarów, a tym samym umożliwienie migracji zwierząt i roślin w skali Polski i Europy, oraz ochrona i odbudowa bioróżnorodności zarówno na obszarach Natura 2000, jak i innych terenach o dużej wartości przyrodniczej. Tylko spójny system ekologiczny może umożliwić przemieszczanie się fauny i flory i spełnić zadania zawarte w zasadzie zrównoważonego rozwoju. Korytarze ekologiczne w wielu miejscach wymagają przeprowadzenia czynnych zabiegów ochronnych, szczególnie zalesień, aby odzyskać drożność poszczególnych odcinków.

Istniejące formy ochrony przyrody

Około połowa powierzchni obszaru (45,4%) znajduje się w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego zajmującego obszar 17 030 ha. Wchodzi on w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Park ten, na powierzchni pokrywającej się z obszarem Natura 2000, chroni krajobraz nadrzeczny Pilicy, która jest niezastąpionym refugium faunistycznymi oraz florystycznymi. Pozornie nizinne tereny poprzecinane są dolinami i wąwozami przez co mają charakter pagórkowaty z wyraźnymi obniżeniami dna dolin oraz wzniesionymi brzegami odsłaniającymi widoki na otaczające tereny. Na obszarze Natura 2000 położony jest Pilczański Obszar Chronionego Krajobrazu, który obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych dla możliwości zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełniących funkcję korytarzy ekologicznych. Oprócz

wyżej wymienionych form ochrony przyrody, na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Środkowej Pilicy znajdują się liczne pomniki przyrody (m.in. drzewa) oraz użytki ekologiczne (najczęściej są to starorzecza). Do obszaru Natura 2000 Dolina Środkowej Pilicy, bezpośrednio przylegają dwa inne obszary mające znaczenie dla Wspólnoty – Dolina Czarnej PLH260015 (obszar obejmuje dolinę Czarnej Koneckiej (Malenieckiej) od źródeł do ujścia, z kilkoma dopływami i z przylegającymi do niej kompleksami łąk i stawów, oraz lasami) oraz Dolina Górnej Pilicy PLH260018 (obszar obejmuje dolinę górnej Pilicy, jej niektóre dopływy (np. Zwłeczza, Jeżówka), oraz obszary w najbliższym sąsiedztwie dolin rzecznych).

Ponadto dokument SDF wskazuje, iż „w Obszarze Doliny Środkowej Pilicy stwierdzono występowanie 15 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, pokrywających ok. 5 % powierzchni obszaru, z których najważniejszymi są bez wątpienia: starorzecza ze zbiorowiskami z Nymphaeion, Potamion (3150), zalewane muliste brzegi rzek (3270), ziołorośla nadrzeczne (6430) oraz łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (91E0). Siedliska te związane są ściśle z ekosystemem rzeki i doliny rzecznej, dla których zachowania obszar ten ma bardzo istotne znaczenie.”

Dla wyżej wymienionego obszaru Natura 2000 został ustanowiony plan zadań ochronnych Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 7 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Środkowej Pilicy PLH100008 (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2014 r., poz. 1235), który zawiera m.in. identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony oraz działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania.

Obszar Natura 2000 – obszar mający znaczenie dla Wspólnoty **Dolina Czarnej PLH260015** zajmujący powierzchnię 5780,6 ha. Dokument SDF opisuje niniejszy obszar następująco.

„Obszar obejmuje dolinę Czarnej Koneckiej (Malenieckiej) od źródeł do ujścia, z kilkoma dopływami i z przylegającymi do niej kompleksami łąk i stawów, oraz lasami. Jest to największy prawobrzeżny dopływ Pilicy (ok. 85 km). Obszar źródłowy w całości pokryty lasami, z przewagą borów mieszanych i grądów. Tereny w wielu miejscach podmokłe (zarastające śródleśne łąki, torfowiska). Tereny źródłowe Czarnej zajmują największe na opisywanym obszarze śródleśne torfowiska. W środkowym odcinku

dominują bory sosnowe. Łąki i mokradła zajmują niewielkie powierzchnie (niedaleko od koryta) w górnym i znacznie większe w środkowym i dolnym biegu rzeki. Rzeka na przeważającej długości zachowała naturalny charakter koryta i doliny (rzeka wyżynna). Niezbyt długie i nieliczne uregulowane odcinki, mają związek z historią tych terenów. W okresie XVI - pocz. XIX w. dolina Czarnej była jednym z najważniejszych obszarów "Staropolskiego Okręgu Przemysłowego". Czarna zwana była wówczas "najpracowitszą rzeką Rzeczypospolitej". Wzdłuż jej koryta i dopływów zlokalizowane były liczne kuźnie (fabryki żelaza), napędzane siłą wody. Czarna zasilana jest głównie wodami opadowymi. Wypływa z dwóch obszarów źródłkowych. Jeden tworzą niewielkie źródła zasilane płytkimi podskórnymi wodami. Drugi stanowi kompleks śródleśnych torfowisk przejściowych. źródła zlokalizowane są na obszarze lasów niekłańskich - dawniej części Puszczy świętokrzyskiej. Ze względu na dawne gospodarcze wykorzystanie, na obrzeżach doliny zlokalizowanych jest wiele wsi. Jedyny przylegający bezpośrednio do rzeki ośrodek miejski, to położony w jej górnym biegu Stąporków (ok. 6000 mieszkańców). Zabudowa zlokalizowana jest głównie w środkowej i dolnej części doliny. Górny odcinek płynie często przez tereny leśne i jest rzadko zabudowany (najdłuższy niezabudowany odcinek doliny i jej sąsiedztwa, to ok. 10 km.) W wielu miejscach zachowały się pozostałości lub całe budynki dawnych kuźnic i młynów wodnych. Pozostałością przemysłowego wykorzystania Czarnej są również zbiorniki retencyjne, które w liczbie 7 zlokalizowane są w jej górnym i środkowym biegu. W środkowej części doliny, w okolicach Rudy Malenieckiej, zlokalizowany jest duży kompleks stawów hodowlanych. Dolinę w dwóch miejscach (środkowy odcinek) przecinają szlaki komunikacyjne o znaczeniu krajowym. Są to droga nr 74 (Kielce - Piotrków Trybunalski) i Centralna Magistrala Kolejowa.

Obszar charakteryzuje duża różnorodność (16 typów) siedlisk Natura 2000, jakie zachowały się w warunkach ekstensywnego użytkowania. Dolina Czarnej uzupełnia geograficzną lukę w rozmieszczeniu obszarów chroniących dobrze zachowane zbiorowiska z włosienicznikami kształtujące się w korycie rzeki (siedlisko 3260). W obszarze występują 3 podtypy lasów łągowych. Stwierdzono występowanie: łągów i zarośli wierzbowych (91E0-1), łągów olszowo-jesionowych (91E0-3) oraz olszyn źródłkowych (91E0-4). Odcinek źródłowy ma wyraźne cechy wyżynne (występuje m.in. siedlisko mieszanego boru jodłowego - 91P0) natomiast dolna część doliny ma charakter nizinny (występowanie lasów i zarośli wierzbowych). Obszar ma również istotne znaczenie dla zachowania oraz uzupełnienia obszarów chroniących interesujące siedliska nieleśne o acydofilnym charakterze (murawy napiaskowe 2330, murawy bliśniczkowe 6230, wrzosowiska 4030). źródłowy i górny odcinek doliny Czarnej wyróżnia się dużą liczbą

dobrze zachowanych torfowisk przejściowych (7140) oraz łąk trzęślicowych (6410), które są miejscem występowania wielu cennych i chronionych gatunków roślin naczyniowych. W ostoi stwierdzono występowanie 15 gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Istotna w skali kraju jest populacja przeplatki aurinii, związanej z łąkami trzęślicowymi i wilgotnymi psiarzami. Rzeka Czarna, w niewielkim stopniu przekształcona przez człowieka, stanowi doskonale zachowane siedlisko dla takich gatunków jak bóbr, wydra czy trzepla zielona zaś torfowiska i glinianki na terenie ostoi mają znaczenie dla utrzymania zasięgu zalotki większej na terenie województwa. W budynkach muzeum w Sielpi znajduje się największa znana w województwie kolonia rozrodcza nocka dużego. Ponadto w granicach obszaru stwierdzono 10 gatunków bezkręgowców z Czerwonej Listy. Ostoja jest kluczowa dla zachowania w centralnej i południowej Polsce dwóch z tych gatunków - dostojki akwilonaris i modraszka bagniczka. ”

Dla wyżej wymienionego obszaru Natura 2000 został ustanowiony plan zadań ochronnych Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Czarnej PLH260015 (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2014 r., poz. 2136), który zawiera m.in. identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony oraz działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania.

Ponadto na terenie obszaru funkcjonalnego leży obszar Natura 2000 – obszar mający znaczenie dla Wspólnoty **Dolina Górnej Pilicy PLH260018** zajmujący powierzchnię 11193,22 ha. Dokument SDF opisuje niniejszy obszar następująco.

„Obszar położony jest w Krainie świętokrzyskiej, w okręgu Włoszczowsko-Jędrzejowskim. Występują tutaj duże, w większości naturalne kompleksy leśne (grądy, lasy mieszane świeże i wilgotne oraz w dolinach rzecznych - lasy łąkowe i olsy). Meandrująca rzeka Pilica, której towarzyszą liczne starorzecza, tworzy malowniczą dolinę. Wzdłuż koryta ciągną się gęste zarośla wierzbowe oraz lasy nadrzeczne, o silnie zróżnicowanych drzewostanach, którym towarzyszą podmokłe łąki, charakteryzujące się dużą różnorodnością biologiczną: bogactwem fauny i flory, zwłaszcza gatunków związanych z siedliskami wilgotnymi. Powierzchnia licznych bagien i torfowisk systematycznie się kurczy w wyniku naturalnych zmian sukcesyjnych oraz zabiegów melioracyjnych.

Ostoja obejmuje jeden z większych ciągów ekologicznych zlokalizowanych w naturalnych dolinach rzecznych w kraju. Występują tutaj zbiorowiska łąkowe (6410 i 6510), bardzo dobrze zachowane lasy łąkowe, bory bagienne, rzadziej bory chrobotkowe. Obszar ma też znaczenie dla ochrony starorzeczy. W ostoi zlokalizowane są liczne populacje gatunków roślin chronionych i ginących (ponad 60). Dolina Górnej Pilicy należy do najistotniejszych ostoi fauny w Polsce środkowej. Jedne z najliczniejszych i najlepiej zachowanych populacji w tej części kraju mają tu: bóbr europejski *Castor fiber*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, kumak nizinny *Bombina bombina*, minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae*, koza *Colitis taenia*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio*, trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*, czerwończyk fioletek *Lycaena helle* i zatoczek łąmliwy *Anisus vorticulus*. Przy czym populacje trzepli zielonej, czerwończyka fioletka i zatoczka łąmliwego należą do kluczowych w skali kraju. Wśród rozlewisk Dolinie Pilicy występują liczne mikrosiedliska dogodne dla występowania poczwarówki jajowatej *Vertigo moulinsiana*. Pilica i jej dopływy są dobrym siedliskiem dla występowania skójki gruboskorupowej *Unio crassus*. Istotne w skali regionu są populacje: pachnicy dębowej *Osmoderma eremita*, piskorza *Misgurnus fossilis*, modraszka telejusa *Maculinea teleius* i modraszka nausitousa *Maculinea nausithous*. Potwierdzenia wymaga występowanie podawanych z terenu ostoi: kreślinka nizinnej *Graphoderus bilineatus* (Kubisz 2004) i kozy złotawej *Sabanajewia aurata* (Boroń 2004). Ostoja posiada bogaty zestaw gatunków owadów i innych organizmów wpisanych na czerwoną listę lub wymienianych w załącznikach do konwencji międzynarodowych. W "Dolinie Górnej Pilicy" licznie reprezentowane są przyrodniczo cenne gatunki ptaków."

Na terenie obszaru położony jest również obszar Natura 2000 – obszar mający znaczenie dla Wspólnoty **Ostoja Przedborska PLH260004** zajmujący powierzchnie 11605,21 ha. Dokument SDF opisuje przedmiotowy obszar następująco.

„Obszar obejmuje fragment Przedborskiego Parku Krajobrazowego. Zachodnią część obszaru stanowi zbocze Pasma Przedborsko-Małogoskiego zbudowanego z górnourajskich wapieni i kredowych piaskowców. Sieć rzeczna jest stosunkowo bogata, stanowią ją liczne dopływy Czarnej Włoszczowskiej. Znaczną część obszaru zajmuje rozległy kompleks wilgotnych i podmokłych łąk oraz największy w tej części Polski płat lasów jesionowo-olszowych (obręb Oleszno). Zachowały się tu duże fragmentami naturalnych drzewostanów. Dominują bory sosnowe, lecz pozostały też naturalne płyty grądów, buczyn i dąbrów. Na zboczach wzgórz rozwijają się murawy kserotermiczne, a w dolinach torfowiska. Najbardziej rozległym i najcenniejszym z nich jest Piskorzeniec.

Również na torfowisku Jedle stwierdzono dobrze zachowane fragmenty torfowiska wysokiego i przejściowego (2 km na SW od wsi Jedle). Na jego trudno dostępnych fragmentach występują liczne oczka wodne z płem mszarnym.”

„Ostoja obejmuje największy na Wyżynie Małopolskiej obszar porośnięty lasami nadrzecznymi, z silnie zróżnicowanymi drzewostanami. Szczególną wartość mają dobrze wykształcone i zachowane kompleksy wilgotnych i podmokłych łąk, oraz torfowisk. Obszar o wysokiej bioróżnorodności - stwierdzono tu występowanie 13 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Ochronie podlega tu duże bogactwo flory (900 gatunków roślin naczyniowych, z licznymi rzadkimi i zagrożonymi w Polsce lub regionie oraz prawnie chronionymi) i fauny, zwłaszcza charakterystycznej dla siedlisk wilgotnych. Wśród nich jest 10 gatunków roślin i zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.”

Dla wyżej wymienionego obszaru Natura 2000 został ustanowiony plan zadań ochronnych Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Przedborska PLH260004 (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2014 r., poz. 2015 ze zm.), który zawiera m.in. identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony oraz działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania.

W pobliżu przedmiotowego obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy położone są również formy ochrony przyrody w postaci użytków ekologicznych bądź pomników przyrody.

Na terenie przedmiotowego obszaru położony jest także obszar Natura 2000 – obszar mający znaczenie dla Wspólnoty **Wielkopole - Jodły pod Czartorią PLH100031** zajmujący powierzchnię ok. 41,91 ha. Dokument SDF opisuje przedmiotowy obszar następująco:

„Obszar obejmuje rezerwat przyrody Wielkopole położony na wschodnim stoku piaskowcowego wzgórza Czartoria (270 m n.p.m.). Na łagodnym stoku wykształciły się typowe płaty wyżynnego boru jodłowego *Abietetum polonicum* (91P0) w mozaice z grądem subkontynentalnym *Tilio-Carpinetum* (9170), odmiany małopolskiej. Drzewostany są wielowarstwowe i zróżnicowane wiekowo - do 150 lat. Jodła dobrze się odnawia i w niektórych płatach dominuje. Fitocenozy jodliny występują głównie na

niewielkich, piaszczystych wyniosłościach terenu. W obniżeniach występują grądy niskie, nawiązujące do łągów, gdzieniegdzie z udziałem olszy w drzewostanie. Obiekt chroni jedno z najdalej na północny-zachód w Polsce wysuniętych stanowisk wyżynnego jodłowego boru mieszanego. Stanowisko jest tym bardziej cenne, że jedlina ma tu typowy charakter. Obecny jest starodrzew jodłowy oraz liczne stanowiska górskich gatunków runa takich jak *Huperzia selago*, *Polygonatum verticillatum* i *Aruncus sylvestris*. Obficie występują paprocie, mszaki, w niektórych płatach dominuje *Lycopodium annotinum*. Liczne wykroty jakie pojawiły się w ostatnich latach dodatkowo urozmaicają mikrosiedliska tego ekosystemu leśnego. Wartość obszaru jako obiektu przyrodniczego o charakterze wyżynnym potwierdza również obecność górskich gatunków chrząszczy: *Clytus lama* i *Leptura maculata*. ”

5 Metoda analizy i oceny zastosowana przy sporządzaniu prognozy

Prognoza oddziaływania na środowisko w odniesieniu do polityk, strategii, planów i programów, według zapisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, sporządzana jest, jako jeden z podstawowych dokumentów w ramach procedury postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji strategii, planów i programów.

Prognozę sporządzono przy zastosowaniu metod opisowych dotyczących charakterystyki zasobów środowiska poddanych oddziaływaniu oraz analiz opartych na dostępnych danych. Analizie poddano aktualny i prognozowany stan środowiska na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy oraz proponowane kierunki działań w tym zakresie. Ponadto w prognozie przeanalizowano uwzględnienie w Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy strategicznych kierunków działań przyjętych w innych dokumentach oraz prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych do tych dokumentów (m.in. Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020).

Wynikające z przeprowadzonej analizy wnioski odniesiono do stanu środowiska na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy oraz przeanalizowano możliwe skutki środowiskowe realizacji strategii.

6 Określenie, analiza i ocena istniejącego stanu środowiska oraz potencjalnych zmian tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

Do przeprowadzenia analizy zostały wykorzystane dane przekazane przez Urzędy Gmin i Miast zlokalizowanych na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy oraz zgromadzone przez GUS i WIOŚ, w tym również przygotowane w ostatnich latach opracowania.

- **Ogólna charakterystyka gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy, w tym gospodarka wodno-ściekowa oraz gospodarka odpadami**

Aleksandrów

Gmina wiejska Aleksandrów leży w południowo - wschodniej części powiatu piotrkowskiego ziemskiego. Gmina Aleksandrów leży w województwie łódzkim i jest jedną z jedenastu gmin wchodzących w skład powiatu piotrkowskiego. Gmina zajmuje powierzchnię 144 km² i liczy 4.4 tys. mieszkańców. Na gminę składa się 44 miejscowości skupionych w 32 sołectwach.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy zgodnie z danymi GUS w 2014 r. wynosiła 121,5 km. Łącznie siecią wodociągową w 2014 r. dostarczono do gospodarstw domowych 158,3 dam³ wody. Na terenie gminy nie funkcjonuje czynna sieć kanalizacyjna. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na obszarze gminy nie funkcjonowała komunalna oczyszczalnia ścieków. Na obszarze gminy w 2014 r. funkcjonowało 740 zbiorników bezodpływowych na ścieki oraz 267 przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na terenie gminy wytworzono 447,40 Mg zmieszanych odpadów komunalnych.

Masłowice

Gmina Masłowice leży we wschodniej części powiatu radomszczańskiego. Środkiem gminy przepływa rzeka Luciąża, która w sąsiedztwie wsi Granice i Tworowice ma swoje źródła. Prawie jedną czwartą powierzchni gminy zajmują lasy. Gmina Masłowice zajmuje powierzchnię 116 km² i liczy 4.4 tys. mieszkańców. Na gminę składa się 22 miejscowości skupionych w 17 sołectwach.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy zgodnie z danymi GUS w 2014 r. wynosiła 82,5 km. Łącznie siecią wodociągową w 2014 r. dostarczono do gospodarstw domowych 107,0 dam³ wody. Na terenie gminy funkcjonowało w 2014 r. zgodnie z danymi

GUS 0,6 km sieci kanalizacyjnej, którą odprowadzono łącznie 16,0 dam³ ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na obszarze gminy funkcjonowała jedna biologiczna oczyszczalnia ścieków. RLM oczyszczalni zgodnie z danymi GUS wynosiła w 2014 r. 400. Na obszarze gminy w 2014 r. funkcjonowało 726 zbiorników bezodpływowych na ścieki oraz 6 przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na terenie gminy wytworzono 432,76 Mg zmieszanych odpadów komunalnych.

Przedbórz

Miejsko-wiejska gmina Przedbórz leży we wschodniej części powiatu radomszczańskiego. Gmina zajmuje powierzchnię 190 km² i liczy 7.9 tys. mieszkańców. Sam Przedbórz zajmuje powierzchnię km² i liczy 3.9 tys. mieszkańców. Na gminę składa się 1 miasto i 59 wsi skupionych w 28 sołectwach.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy na obszarze miejskim zgodnie z danymi GUS w 2014 r. wynosiła 39,6 km. Łącznie siecią wodociągową w 2014 r. dostarczono do gospodarstw domowych 120,7 dam³ wody. Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy na obszarze wiejskim zgodnie z danymi GUS w 2014 r. wynosiła 74,5 km. Łącznie siecią wodociągową w 2014 r. dostarczono do gospodarstw domowych 69,5 dam³ wody. Na terenie gminy na obszarze miejskim funkcjonowało w 2014 r. zgodnie z danymi GUS 22,9 km sieci kanalizacyjnej, którą odprowadzono łącznie 72,0 dam³ ścieków. Na obszarze wiejskim nie funkcjonowała sieć kanalizacyjna. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na obszarze miasta Przedbórz funkcjonowała jedna biologiczna oczyszczalnia ścieków. RLM oczyszczalni zgodnie z danymi GUS wynosiła w 2014 r. 4700. Na obszarze gminy na terenach miejskich w 2014 r. funkcjonowały 34 zbiorniki bezodpływowe na ścieki oraz 4 przydomowe oczyszczalnie ścieków zaś na obszarze wiejskim funkcjonowało 475 zbiorników bezodpływowych na ścieki. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na terenie gminy Przedbórz na obszarze miejskim wytworzono 234,52 Mg zmieszanych odpadów komunalnych, zaś na obszarze wiejskim 179,58 Mg zmieszanych odpadów komunalnych.

Ręczno

Gmina wiejska Ręczno leży w południowo-wschodniej części powiatu piotrkowskiego ziemskiego. Gmina zajmuje powierzchnię 89 km² i liczy 3.6 tys. mieszkańców. Na gminę składa się 27 miejscowości skupionych w 14 sołectwach.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy na obszarze miejskim zgodnie z danymi GUS w 2014 r. wynosiła 68,2 km. Łącznie siecią wodociągową w 2014 r.

dostarczono do gospodarstw domowych 93,0 dam³ wody. Na terenie gminy funkcjonowało w 2014 r. zgodnie z danymi GUS 3,4 km sieci kanalizacyjnej, którą odprowadzono łącznie 28,0 dam³ ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na obszarze gminy funkcjonowała jedna biologiczna oczyszczalnia ścieków. RLM oczyszczalni zgodnie z danymi GUS wynosiła w 2014 r. 167. Na obszarze gminy w 2014 r. funkcjonowało 502 zbiorników bezodpływowych na ścieki oraz 14 przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na terenie gminy wytworzono 296,20 Mg zmieszanych odpadów komunalnych.

Sulejów

Miejsko-wiejska gmina Sulejów leży w centralnej i wschodniej części powiatu piotrkowskiego ziemskiego. Gmina zajmuje powierzchnię 189 km² i liczy 15.8 tys. Mieszkańców. Sam Sulejów zajmuje obszar 26 km² i liczy 6.3 tys. mieszkańców. Oprócz Sulejowa na gminę składają się 33 miejscowości skupione w 25 sołectwach.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy na obszarze miejskim zgodnie z danymi GUS w 2014 r. wynosiła 50,8 km. Łącznie siecią wodociągową w 2014 r. dostarczono do gospodarstw domowych 172,6 dam³ wody. Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy na obszarze wiejskim zgodnie z danymi GUS w 2014 r. wynosiła 138,5 km. Łącznie siecią wodociągową w 2014 r. dostarczono do gospodarstw domowych 301,2 dam³ wody. Na terenie gminy na obszarze miejskim funkcjonowało w 2014 r. zgodnie z danymi GUS 32,9 km sieci kanalizacyjnej, którą odprowadzono łącznie 113,0 dam³ ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na obszarze miasta funkcjonowała jedna biologiczna oczyszczalnia ścieków. RLM oczyszczalni zgodnie z danymi GUS wynosiła w 2014 r. 18000.

Na obszarze gminy na terenach miejskich w 2014 r. funkcjonowało 156 zbiorników bezodpływowych na ścieki oraz 17 przydomowych oczyszczalni ścieków zaś na obszarze wiejskim funkcjonowało 1894 zbiorników bezodpływowych na ścieki oraz 141 przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na terenie gminy Sulejów na obszarze miejskim wytworzono 661,46 Mg zmieszanych odpadów komunalnych, zaś na obszarze wiejskim 740,94 Mg zmieszanych odpadów komunalnych. Na obszarze miasta funkcjonuje sieć gazowa o długości ok. 57,3 km zgodnie z danymi GUS na 2014 r.

Wielgomłynny

Gmina Wielgomłynny leży we wschodniej części powiatu radomszczańskiego.

Znaczna część granic gminy ma charakter naturalny. Na wschodzie wyznacza je rzeka Pilica a na południu duże kompleksy leśne. Z zachodu na wschód przepływa rzeczka Biestrzykówka. Pofałdowane tereny otaczające Wielgomłyny zalicza się do mezoregionu Wzgórz Radomszczańskich. Jedną czwartą powierzchni gminy stanowią lasy. Na północy granica biegnie przez wierzchołek Góry Chełmo, objętej rezerwatem krajobrazowym "Góra Chełmo", jednym z tylko dwóch tego typu rezerwatów na terenie województwa. Gmina zajmuje powierzchnię 123 km² i liczy 5.1 tys. mieszkańców. Na gminę składa się 34 miejscowości skupione w 18 sołectwach.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy na obszarze miejskim zgodnie z danymi GUS w 2014 r. wynosiła 97,1 km. Łącznie siecią wodociągową w 2014 r. dostarczono do gospodarstw domowych 135,3 dam³ wody. Na terenie gminy funkcjonowało w 2014 r. zgodnie z danymi GUS 15,0 km sieci kanalizacyjnej, którą odprowadzono łącznie 19,0 dam³ ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na obszarze gminy funkcjonowały dwie biologiczne oczyszczalnie ścieków. RLM oczyszczalni zgodnie z danymi GUS wynosiła w 2014 r. 2383. Na obszarze gminy w 2014 r. funkcjonowało 498 zbiorników bezodpływowych na ścieki oraz 17 przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na terenie gminy wytworzono 460,54 Mg zmieszanych odpadów komunalnych.

Żytno

Gmina Żytno leży w południowej części powiatu radomszczańskiego, w zlewni rzeki Pilicy, która od strony wschodniej stanowi jej naturalną granicę. Blisko 50% powierzchni gminy pokrywają lasy. Gmina zajmuje powierzchnię 198 km² i liczy 5.5 tys. mieszkańców. Na gminę składa się 43 miejscowości skupionych w 24 sołectwach.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy na obszarze miejskim zgodnie z danymi GUS w 2014 r. wynosiła 143,9 km. Łącznie siecią wodociągową w 2014 r. dostarczono do gospodarstw domowych 116,7 dam³ wody. Na terenie gminy funkcjonowało w 2014 r. zgodnie z danymi GUS 7,4 km sieci kanalizacyjnej, którą odprowadzono łącznie 20,0 dam³ ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na obszarze gminy funkcjonowała jedna biologiczna oczyszczalnia ścieków. RLM oczyszczalni zgodnie z danymi GUS wynosiła w 2014 r. 767. Na obszarze gminy w 2014 r. funkcjonowało 1016 zbiorników bezodpływowych na ścieki oraz 9 przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie z danymi GUS w 2014 r. na terenie gminy wytworzono 334,44 Mg zmieszanych odpadów komunalnych.

– **Powietrze atmosferyczne**

Z uwagi na rolniczy oraz turystyczny charakter terenów objętych obszarem funkcjonalnym doliny rzeki Pilicy głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza jest emisja zanieczyszczeń związana z ruchem pojazdów oraz energetycznym spalaniem surowców. Na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy nie występują większe ośrodki przemysłowe które stanowiły by znaczące źródło emisji zanieczyszczeń do powietrza.

– **Stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych**

Na podstawie art. 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r., poz. 469 ze zm.) wydane zostało rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych (Dz. U. Nr 126, poz. 878 ze zm.), w którym zlewnie poszczególnych rzek, przyporządkowano regionom wodnym. Obszar funkcjonalny położony jest w regionie wodnym Środkowej Wisły, w obszarze dorzecza Wisły. Plan gospodarowania wodami w obszarze dorzecza Wisły został określony przepisami Uchwały Rady Ministrów z dnia 22 lutego 2011 r. Plan gospodarowania wodami dorzecza Wisły (M.P. Nr 49, poz. 549).

Na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy występują następujące Jednolite Części Wód Powierzchniowych:

Lp.	Europejski kod JCWP	Nazwa JCWP	Typ JCWP	Status JCWP	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Derogacje	Uzasadnienie derogacji
1	PLRW20001 0254179	Pilica od Kanału Konięcpol-Radoszewnica do Zwleczy	Średnia rzeka wyżynno – zachodnia (10)	naturalna	zły	niezagrożona		
2	PLRW20001 025451	Pilica od Zwleczy do Zbiornika Sulejów	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	niezagrożona		
3	PLRW20000 2545399	Zbiornik Sulejów	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	niezagrożona		
4	PLRW20006 254329	Baryczka	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	niezagrożona		
5	PLRW20006 254349	Struga	Potok wyżynny węglanowy z	naturalna	dobry	niezagrożona		

			substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)					
6	PLRW20006 2543512	Dopływ w Pratkowicach	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	niezagrożona		
7	PLRW20006 2543529	Struga Strzelecka	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	zagrożona	4(4) - 1	Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW.
8	PLRW20006 254354	Dopływ z Nosalewic	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	niezagrożona		
9	PLRW20006 254369	Ojrzanka	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	zagrożona	4(4) - 1	Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW.

10	PLRW20006 254356	Jaworka (Struga Pruchnicka)	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	niezagrożona		
11	PLRW20006 254376	Dopływ z Paskrzyna	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	niezagrożona		
12	PLRW20006 254389	Stobianka	Potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych (6)	naturalna	dobry	Niezagrożona		
13	PLRW20009 254499	Czarna Maleniecka od Barbarki do ujścia	Mała rzeka wyżynna węglanowa na lessach i skałach węglanowych (9)	naturalna	zły	zagrożona	4(4) - 1	Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW.
14	PLRW20001 7254532	Radońka	Potok nizinny piaszczysty – cieki na utworach staroglacjalnych (17)	naturalna	zły	niezagrożona		
15	PLRW20001	Luciąża od	Rzeka nizinna	naturalna	zły	zagrożona	4(4) - 1	Wpływ działalności

	9254529	Bogdanówki do ujścia	piaszczysto – gliniasta – rzeki średnie na utworach staro glacialnych					antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW.
--	---------	----------------------	---	--	--	--	--	---

Na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy występują następujące Jednolite Części Wód Podziemnych:

Lp.	Europejski kod JCWPd	Ocena stanu ilościowego	Ocena stanu chemicznego	Ocena ryzyka stanu ilościowego	Ocena ryzyka stanu chemicznego	Derogacje	Uzasadnienie derogacji
1	PLGW230097	Dobry	dobry	niezagrożona	niezagrożona		
2	PLGW230098	Dobry	dobry	niezagrożona	niezagrożona		

– Hałas

Na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy nie występują większe ośrodki przemysłowe ani większe zakłady produkcyjne. Tereny położone na przedmiotowym obszarze mają charakter głównie rolniczy oraz występują obszary leśne. Tereny mają charakter turystyczny. W związku z powyższym głównym źródłem hałasu na terenie obszaru funkcjonalnego jest hałas komunikacyjny. Hałas komunikacyjny nie stwarza szczególnej uciążliwości dla mieszkańców. Ciągły wzrost liczby pojazdów poruszających się po drogach może powodować w najbliższych latach wzrost natężenia hałasu.

– Ryzyko awarii

Na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy nie występują zakłady przemysłowe mogące stwarzać ryzyko wystąpienia awarii przemysłowej. Jedynym źródłem ewentualnego ryzyka są stacje paliw mogące stanowić źródło wycieku do gruntu i wód podziemnych substancji ropopochodnych, jednakże w związku z zaostreniem przepisów prawa dotyczących zbiorników i stacji paliw ryzyko awarii zostało zmniejszone. Głównym źródłem ryzyka w przedmiocie awarii mogą być zdarzenia komunikacyjne, w przypadku których może dojść do skażenia substancjami niebezpiecznymi.

W przypadku braku realizacji założeń projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, przeprowadzona analiza i ocena stanu istniejącego pozwala wykazać, że może nastąpić w dłuższym horyzoncie czasowym pogorszenie stanu środowiska. Brak realizacji założeń tego dokumentu może najprawdopodobniej przyczyniać się do utrwalania i występowania negatywnych tendencji w zakresie korzystania ze środowiska, jak również może spowodować zakłócenie rozwoju całego obszaru funkcjonalnego poprzez:

- niska świadomość ekologiczna mieszkańców,
- niskie poczucie tożsamości regionalnej wśród mieszkańców,
- spadek aktywności mieszkańców,
- zły stan techniczny obiektów sportowych, rekreacyjnych oraz placów zabaw,
- brak miejsc spotkań i integracji mieszkańców obszaru funkcjonalnego,
- brak efektywnych działań na rzecz rozwoju turystyki aktywnej,

- brak rozwiniętej bazy turystycznej,
- niskie wsparcie lokalnych przedsiębiorców,
- brak rozwoju sektora turystycznego,
- brak promocji obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy,
- zły oraz pogarszający się stan techniczny infrastruktury drogowej,
- brak ciągów pieszo-rowerowych oraz ścieżek rowerowych.

W ujęciu ogólnym, w przypadku odstąpienia od realizacji projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy nie będzie następowała kompleksowa poprawa jakości życia mieszkańców.

Podsumowując, można stwierdzić, iż pożądanym z punktu widzenia środowiska przyrodniczego i zdrowia ludzi jest doprowadzenie do realizacji działań zapisanych w projekcie Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy.

7 Określenie, analiza i ocena istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczących obszarów chronionych

Analiza obszaru funkcjonalnego dolina rzeki Pilicy wykazała, że występują tu duże natężenia problemów w sferach: gospodarczej, społecznej oraz przestrzennej.

Główne problem dotyczące sfery gospodarczej to: niski poziom aktywności gospodarczej mieszkańców, słabo rozwinięty sektor usług rekreacyjnych i turystycznych, niski stopień innowacyjności lokalnych przedsiębiorców oraz niewystarczająca promocja w zakresie pozyskiwania inwestorów zewnętrznych.

Najistotniejszymi problemami w sferze społecznej są: odpływ ludności z obszaru, niewystarczająca oferta w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego, rekreacji i sportu, brak wiedzy i świadomości o turystyce wiejskiej oraz możliwościach jej rozwoju, jak również brak zainteresowania ze strony mieszkańców obszaru funkcjonalnego rozwojem i inwestowaniem w turystykę wiejską.

Do głównych problemów w sferze przestrzennej należą: zły stan infrastruktury drogowej, słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, pogarszający się stan terenów zielonych i terenów rekreacyjnych, występowanie barier architektonicznych oraz duża powierzchnia przestrzeni niezagospodarowanych.

W odniesieniu do potencjalnego zagrożenia dla obszarów chronionych wynikającego z działań w zakresie projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, należy rozważyć ewentualne konflikty między siecią NATURA 2000 oraz obszarowymi formami ochrony (rezerwaty, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu itp.), a lokalizacją nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Dzięki pełnej informacji o rozmieszczeniu sieci Natura 2000 możliwe jest uniknięcie konfliktów na etapie opracowywania szczegółowej lokalizacji poszczególnych inwestycji w skali regionalnej.

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, które mogą ewentualnie negatywnie oddziaływać na środowisko należą przede wszystkim inwestycje dotyczące przebudowy dróg gminnych i lokalnych oraz realizacji szerokorozumianej infrastruktury turystycznej (np. szlaków turystycznych, ciągów pieszo-rowerowych, wodnych szlaków turystycznych, kładek, przystani kajakowych oraz bazy noclegowej itp.).

Ewentualne negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko można ograniczyć poprzez prawidłowo sporządzony projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak również eksploatacji oraz zakazy i nakazy występujące na danej obszarowej formie ochrony.

Działania inwestycyjne prowadzone na terenach objętych formami ochrony przyrody muszą być tak prowadzone, aby nie naruszać przedmiotu ich ochrony oraz nie wpływać znacząco negatywnie na integralność tych obszarów. Wszystkie plany i inwestycje, które nie będą wywierały istotnie negatywnego wpływu na obszary chronione, są dopuszczalne. Nawet w razie stwierdzenia znacząco negatywnego oddziaływania na obszary chronione nie wyklucza się w bezwzględny sposób możliwości zrealizowania przedsięwzięcia czy przyjęcia dokumentu. Odpowiednie organy mogą zezwolić na takie przedsięwzięcie, jeśli realizuje ono wymogi nadrzędnego interesu publicznego, a interes ten nie może być osiągnięty w inny sposób. Każde działanie, które powodowałoby znaczący negatywny wpływ musi uwzględniać konieczność przeprowadzenia działań kompensacyjnych lub przynajmniej działania mające zminimalizować to oddziaływanie. Wszelkie działania inwestycyjne na terenach, które należy w szczególności chronić ze względu na występującą w ich rejonie faunę i florę oraz ze względu na to, że stanowią cenne siedliska (np. kompleksy leśne, doliny cieków), żerowiska lub trasy przelotów, powinny być szczegółowo przeanalizowane pod kątem ich wpływu na faunę i florę w ujęciu lokalnym i regionalnym. Zgodnie z zapisami art. 33, ust. 1 ustawy o ochronie przyrody na obszarach

NATURA 2000 są zabronione działania, które mogą w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób mogą wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000.

Analiza celów operacyjnych oraz planowanych kierunków działań, prowadzi do następujących generalnych wniosków:

- żaden z celów nie zakłada bezpośredniej ingerencji w obszar objęty ochroną Natura 2000,
- żaden z celów nie zakłada podejmowania działań, które mogą bezpośrednio oddziaływać w sposób negatywny na obszar chroniony,
- pośrednie efekty celów w kontekście oddziaływania na Naturę 2000 są trudne do zdefiniowania – prawdopodobnie ich wpływ będzie minimalny.

W przypadku stwierdzenia możliwości znaczącego oddziaływania szczegółowego przedsięwzięcia na obszary Natura 2000, zostanie przeprowadzona ocena oddziaływania projektowanej inwestycji na obszar Natura 2000. Efektem tego postępowania będzie określenie szczegółowych warunków realizacji przedsięwzięcia, o ile z analizy tej nie wyniknie możliwość znaczącego negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000.

8 Określenie, analiza i ocena celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym lub krajowym, istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu

Spośród wielu aktów prawnych Unii Europejskiej i innych wiążących działania Rzeczypospolitej Polskiej, a dotyczących zakresu ochrony środowiska, wiele znalazło już odzwierciedlenie w nowelizowanych przepisach prawa. I to właśnie te przepisy wprowadzone do ustaw, stanowią gwarancję właściwej realizacji ustaleń Strategii. W odniesieniu do analizy ustaleń dokumentu można wymienić kilka z nich:

1. Krajowy Program Reform Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu.

Dokument jest długookresową strategią rozwoju Unii Europejskiej na lata 2010–2020. Największy nacisk został położony na reformy społeczne, walkę z bezrobociem i zmiany na rynku pracy. Program Europa 2020 wyznacza pięć celów głównych:

- osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75 % wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20 - 64 lata,
- poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, w szczególności z myślą o tym, aby łączny poziom inwestycji publicznych i prywatnych w tym sektorze osiągnął 3 % PKB,
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20 %, w porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20 % udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20 %,
- 30-procentowej redukcji emisji w porównaniu z poziomami z 1990 r., o ile inne kraje rozwinięte zobowiążą się do porównywalnych redukcji emisji, a kraje rozwijające się wniosą wkład na miarę swoich zobowiązań i możliwości,
- podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10 % oraz poprzez zwiększenie do co najmniej 40 % odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne,
- wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa.

2. Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo.

Cel główny określony jest, jako *wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę, jakości życia ludności*, a perspektywa czasowa sięga do 2020 roku. Szczególne korelacje obu dokumentów można dostrzec w następujących celach:

- przejście od administrowania do zarządzania rozwojem (priorytet rozwojowy Zapewnienie ładu przestrzennego),
- wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela (w szczególności Rozwój kapitału społecznego),
- wzrost wydajności gospodarki (priorytet Zwiększenie produktywności gospodarki),
- rozwój kapitału ludzkiego (zwłaszcza: Zwiększanie aktywności zawodowej i Poprawa jakości kapitału ludzkiego),
- integracja społeczna (w szczególności: Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym),
- zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych (Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych oraz Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych),

- wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych (szczególnie Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia potencjału obszarów wiejskich).

3. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie.

Dokument ten określa cel strategiczny polityki regionalnej, jako *Efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.*

Spójność dokumentów dostrzec można w celach:

- tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększanie ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi (kierunek działań Wspieranie rozwoju i znaczenia miast subregionalnych),
- budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego, Wykorzystywanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego),
- restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze,
- poprawa jakości zarządzania politykami publicznymi, w tym ich właściwe ukierunkowanie terytorialne,
- wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej.

Ponadto Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego w celach układu *regiony – miasta – obszary wiejskie* postrzega ośrodki subregionalne, jako lokalne centra rozwoju, które wspierane będą w zakresie integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej, zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej, rozwoju rynku pracy poprzez wspomaganie otoczenia biznesu oraz rozwój funkcji gospodarczych o ponadlokalnym obszarze oddziaływania.

4. Program rozwoju turystyki na obszarach wiejskich w Polsce

Program rozwoju turystyki na obszarach wiejskich w Polsce jest dokumentem operacyjnym, określającym koncepcję rozwoju turystyki na obszarach wiejskich w Polsce.

Dokument oprócz wizji i misji, określa cele strategiczne, a także operacyjne działania na tyle precyzyjne i konkretne, aby mogły być wdrażane w latach 2014-2020 przez interesariuszy rynku turystyki wiejskiej. W tym kontekście Program obejmuje zarówno wskazanie głównych kierunków rozwoju turystyki na obszarach wiejskich, jak i konkretne zadania realizacyjne. Dokument jest stanowiskiem interesariuszy rynku turystyki wiejskiej wyrażonym w procesie konsultacji społecznych, opracowanym przez zespół ekspertów turystyki wiejskiej.

Program jest skonstruowany wokół następujących obszarów problemowych:

Obszar I - Formalno-prawny – prowadzenie działalności na terenach wiejskich, przepisy prawne, podatkowe, kwestie sanitarne, BHP, definicje.

Obszar II – Produkt turystyczny (PT) na obszarach wiejskich – Produkty turystyczne na obszarach wiejskich. Zdefiniowanie zakresu badań niezbędnych do podejmowania decyzji o wyborze produktów flagowych (o największym potencjale rozwojowym). Analiza dotychczasowych produktów sektorowych w turystyce wiejskiej. Propozycje flagowych produktów polskiej turystyki wiejskiej. Wskazówki do produktowego podejścia w zarządzaniu turystyką wiejską.

Obszar III – Jakość usług w turystyce wiejskiej – jakość usług, standard obsługi turystów, profesjonalizm kadr, standard infrastruktury.

Obszar IV – Marketing – najczęściej stosowane narzędzia marketingowe i promocyjne oraz ocena ich efektywności w kontekście preferencji turystów w zakresie poszukiwania informacji oraz podejmowania decyzji, badania marketingowe.

Obszar V – Wsparcie instytucjonalne – system instytucjonalny bezpośrednio lub pośrednio powiązany z turystyką na obszarach wiejskich.

Dokument odnosi się kompleksowo do turystyki na obszarach wiejskich, jednak przy uwzględnieniu specyfiki turystyki wiejskiej, dla której wyznacznikiem jest nie tylko lokalizacja na obszarach wiejskich, ale szereg cech decydujących o jej odrębności i atrakcyjności. Należą do nich: tradycja rolnicza (gospodarstwo rolne, produkcja – produkty, itp.), krajobraz rolniczy (zabudowa wsi i zagród, pola uprawne, zwierzęta, itp.), tożsamość kulturowa regionu (architektura, kuchnia, zajęcia, atrakcje, itp.), rodzina, gościnność oraz wysoka jakość.

5. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.

Strategia rozwoju województwa jest jednym z najważniejszych dokumentów samorządu województwa, który określa wizję rozwoju, cele oraz główne działania zmierzające do ich osiągnięcia. Strategiczna polityka rozwoju zdefiniowana w powyższym

dokumencie jest odpowiedzią na wyzwania najbliższych lat pozwalającą na kształtowanie regionu nowoczesnego i atrakcyjnego gospodarczo oraz przyjaznego dla jego mieszkańców.

Dla wspierania pozytywnych przemian, niwelowania głównych barier rozwojowych w regionie, a także efektywnego wykorzystywania zasobów analizowany dokument zakłada, iż polityka regionalna będzie realizowana w dwóch płaszczyznach: horyzontalnej oraz terytorialno – funkcjonalnej. Polityka horyzontalna obejmuje swym oddziaływaniem obszar całego województwa. Złożą się na nią trzy filary rozwoju obejmujące sferę gospodarczą, społeczną i przestrzenną. Natomiast polityka terytorialno – funkcjonalna będzie oddziaływać na tereny obszarów miejskich, obszarów wiejskich oraz wyspecjalizowane obszary funkcjonalne.

Dokument ten definiuje misję, wizję oraz cele rozwoju regionu, którego dążeniem powinno być *prowadzenie zintegrowanej i terytorialnie ukierunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju, opartej na współpracy gospodarczej, budowaniu więzi społecznych oraz tożsamości regionalnej.*

Misja koncentruje strategiczne kierunki działań na:

- budowaniu przyszłości (dobrobytu) regionu dzięki wzmocnieniu endogenicznych potencjałów Województwa oraz współpracy gospodarczej, zarówno w wymiarze regionalnym, krajowym i międzynarodowym;
- budowaniu powiązań między mieszkańcami i społecznościami oraz sprzyjaniu kreowania tożsamości Regionalnej z uwzględnieniem wielokulturowości i różnorodności regionalnej.

6. Programem Rozwoju Turystyki w Województwa Łódzkim na lata 2007 – 2020.

W ramach programu określono stan zasobów turystycznych regionu oraz przeprowadzono analizę SWOT elementów kulturowych, przyrodniczych, instytucjonalnych i marketingowych, mając na uwadze ich znaczenie dla rozwoju turystyki. Część pierwszą dokumentu wzbogacono analizą badań wizerunkowych województwa łódzkiego, przeprowadzonych na zlecenie PART SA, przez globalną firmę badawczą Synovate. Diagnoza turystyczna zaowocowała określeniem głównych problemów w Regionie, które stanowiły punkt wyjścia do części strategicznej dokumentu. W drugiej części Programu przedstawione zostały obszary priorytetowe, system ewaluacji

i monitoringu, źródła finansowania programu oraz harmonogram działań, koniecznych do podjęcia w Regionie. Projekt obejmował swym zasięgiem obszar całego województwa.

7. Regionalny Program Operacyjny (RPO) dla województwa łódzkiego na lata 2014 – 2020.

RPO Województwa Łódzkiego 2014 – 2020 jest dokumentem o charakterze operacyjnym, określającym główne kierunki rozwoju województwa, zmierzające m.in. do zwiększenia konkurencyjności regionu łódzkiego oraz poprawy jakości życia jego mieszkańców poprzez wykorzystywanie potencjałów endogenicznych regionu i skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych, w oparciu o Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 i inne dokumenty programowe tj.: Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030, Plan Przeciwdziałania Depopulacji Województwa Łódzkiego.

Osie priorytetowe:

Oś priorytetowa I – Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy

Oś priorytetowa II – Innowacja i konkurencyjna gospodarka

Oś priorytetowa III – Transport

Oś priorytetowa IV – Gospodarka niskoemisyjna

Oś priorytetowa V – Ochrona środowiska

Oś priorytetowa VI – Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Oś priorytetowa VII – Infrastruktura dla usług społecznych

Oś priorytetowa VIII – Zatrudnienie

Oś priorytetowa IX – Włączenie społeczne

Oś priorytetowa X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie

Oś priorytetowa XI – Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności

Oś priorytetowa XII – Pomoc techniczna

8. Strategia Rozwoju Powiatu Piotrkowskiego 2014-2020.

Strategia powiatu jak sama nazwa wskazuje, jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki rozwoju powiatu w układzie wieloletnim, szczególnie w odniesieniu do zadań realizowanych przez samorząd powiatowy, ale również z uwzględnieniem zadań realizowanych przez samorządy gminne, samorząd wojewódzki, administrację rządową itp. - stąd strategia powiatu uwzględnia inne opracowania, w tym strategie poszczególnych gmin powiatu piotrkowskiego oraz strategie województwa łódzkiego.

W celu realizacji wizji i misji powiatu, zdefiniowany został katalog kluczowych, dla ich rozwoju, celów strategicznych i służących - ich osiągnięciu celów operacyjnych. W sumie wypracowane zostały 3 cele strategiczne oraz przyporządkowane im 17 celów na poziomie operacyjnym.

I. Cel strategiczny – Ugruntowanie pozycji powiatu jako miejsca przyjaznego mieszkańcom:

- poprawa jakości usług instytucji publicznych,
- poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia mieszkańców oraz zmniejszenie nierówności w zdrowiu,
- poprawa infrastruktury drogowej,
- rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- budowa szerokopasmowego Internetu,
- rozwój gospodarki energetycznej opartej o wykorzystanie odnawialnych i ekologicznych źródeł energii, w tym rozwój sieci ciepłowniczych geotermalnych i gazowych,
- poprawa stanu środowiska naturalnego.

II. Cel strategiczny – Wypracowanie pozycji lidera regionu w produkcji i handlu żywnością:

- promocja przedsiębiorczości,
- rozwój infrastruktury handlowo-targowej,
- dostosowanie jakości oferty edukacyjnej dla potrzeb małych i średnich firm,
- rozwój infrastruktury przetwórstwa żywności,
- przyciąganie inwestorów, głównie z branży przetwórstwa rolno-spożywczego.

III. Cel strategiczny – Stworzenie konkurencyjnej oferty turystycznej:

- rozwój turystyki rekreacyjnej i sportowej,
- rozwój bazy noclegowej i rekreacyjnej,

- rozwój turystyki historyczno-kulturowej,
- promocja oferty turystycznej powiatu,
- rozwój sieci gospodarstw agroturystycznych.

9. Strategia Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego 2020.

Strategia powiatu jak sama nazwa wskazuje, jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki rozwoju powiatu w układzie wieloletnim, szczególnie w odniesieniu do zadań realizowanych przez samorząd powiatowy, ale również z uwzględnieniem zadań realizowanych przez samorządy gminne, samorząd wojewódzki, administrację rządową itp. - stąd strategia powiatu uwzględnia inne opracowania, w tym strategie poszczególnych gmin powiatu radomszczańskiego oraz strategię województwa łódzkiego.

W celu realizacji wizji i misji powiatu, zdefiniowany został katalog kluczowych, dla ich rozwoju, celów strategicznych i służących - ich osiągnięciu celów operacyjnych. W sumie wypracowane zostały 3 cele strategiczne oraz przyporządkowane im cele na poziomie operacyjnym.

I. Cel strategiczny – Przestrzeń, infrastruktura i środowisko:

- gospodarka niskoemisyjna oraz produkcja i dystrybucja energii odnawialnej;
- rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych;
- nowoczesna baza edukacji ponadgimnazjalnej;
- poprawa dostępności i jakości zasobów ochrony zdrowia i opieki społecznej;
- turystyka i rekreacja;
- infrastruktura publiczna;
- bezpieczeństwo publiczne.

II. Cel strategiczny – Kapitał ludzki:

- poprawa i dostosowanie ochrony zdrowia i opieki społecznej do trendów demograficzno-epidemiologicznych;
- zasoby rynku pracy;
- innowacyjna edukacja ponadgimnazjalna;
- kultura i tożsamość.

III. Cel strategiczny – Przedsiębiorczość i kooperacja:

- przedsiębiorczość i współpraca z sektorem przedsiębiorstw;
- współpraca międzysektorowa i międzynarodowa;
- nowoczesne kadry administracji publicznej.

9 Określenie, analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko

Strategia Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy jest dokumentem zawierającym opis zamierzeń mających na celu poprawę sytuacji w środowisku. Należy, zatem podkreślić, że ocena ma za zadanie przeanalizowanie ryzyka związanego z niewypełnieniem zaplanowanych zadań oraz wskazanie zagrożeń wynikających z niekorzystnego przebiegu realizacji zadań.

Ponadto należy podkreślić, że w przypadku przedmiotowego dokumentu, jakim jest Strategia Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, jedynie część zadań ma charakter inwestycyjny. Żadne z zadań nie jest definiowane szczegółowo, co do zakresu i skali danego przedsięwzięcia, które pozwalałoby na prawidłową identyfikację oddziaływań, dlatego określenie zmian stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem w odniesieniu do zadań zaplanowanych w Strategii przy braku informacji o sposobie realizacji poszczególnych przedsięwzięć jest bardzo trudne. Z uwagi na fakt, że część zamierzeń inwestycyjnych wymagać będzie przeprowadzenia postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do konkretnych warunków środowiskowych przyjęto, że na tym etapie wystarczające będzie typowych oddziaływań i potencjalnych skutków.

Działania związane z edukacją ekologiczną i zwiększeniem dostępu do informacji o środowisku mają pośrednio pozytywny wpływ na środowisko, ponieważ kształtowanie postaw proekologicznych odgrywa znaczącą rolę w ramach zapobiegania degradacji środowiska oraz ochrony przyrody.

Przedsięwzięcia wyznaczone do realizacji służą osiągnięciu wytyczonych celów. Podczas wykonywania prac realizacyjnych wystąpią oddziaływania na środowisko o charakterze lokalnym, krótkotrwałym lub chwilowym i mało znaczącym, które nie wywołają pogorszenia się stanu środowiska.

Etap realizacji inwestycji związany jest głównie z intensyfikacją oddziaływania zaplanowanych przedsięwzięć na środowisko. Dotyczy to przede wszystkim inwestycji

budowlanych, rozbudowy lub termomodernizacji budynków. Oddziaływania te są krótkotrwałe i występują na ściśle określonym obszarze, tam gdzie dana inwestycja ma być realizowana. Oddziaływania na tym etapie związane są głównie z przeprowadzaniem prac z wykorzystaniem ciężkiego sprzętu, jak i specjalistycznych maszyn.

Wpływ na środowisko na etapie budowy będą miały:

- emisja zanieczyszczeń pochodzących ze spalania paliwa w silnikach spalinowych pojazdów mechanicznych używanych w trakcie prac budowlanych,
- hałas spowodowany pracą sprzętu mechanicznego,
- odpady powstające w czasie wykonywania robót ziemnych, budowlanych oraz remontowych.

▪ **Wpływ na zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego**

Wykonanie zadań przewidzianych w Strategii związanych z pracami budowlanymi oraz ziemnymi czyli także z użyciem ciężkiego sprzętu budowlanego, będzie się charakteryzowało lokalnym i krótkoterminowym oddziaływaniem na stan powietrza. Do zadań tych należą: inwestycje w infrastrukturę drogową oraz szerokorozumianą infrastrukturę turystyczną. Użycie środków transportu ciężarowego podczas prac budowlanych ma wpływ na zanieczyszczenie powietrza. Możliwe jest generowanie dużych ilości pyłów, lokalne podwyższenie stężeń niektórych substancji gazowych na skutek ścierania opon i nawierzchni drogowej, a także okładzin hamulcowych oraz spalin pojazdów starszej generacji. Dotyczy to w szczególności substancji emitowanych z silników spalinowych (transport i ciężkie maszyny), prac spawalniczych (gazy i pyły), prac malarskich (lotne związki organiczne) i innych. Dokładne określenie na tym etapie skali oddziaływania i zasięgu występowania określonych stężeń danej substancji w celu oceny jakości powietrza według obowiązujących standardów nie jest możliwe, ani celowe. Z punktu widzenia prawa stosunkowo krótkotrwałe oddziaływanie związane z pracami budowlanymi, nie podlega normowaniu.

Ostatecznie jednak nowe drogi, nowe nawierzchnie i nowe połączenia komunikacyjne w obrębie obszaru funkcjonalnego poprawią płynność ruchu. W konsekwencji tych działań wielkość emisji liniowej zmaleje, co wpłynie pozytywnie na jakość powietrza w przyziemnej warstwie atmosfery, w strefie przebywania ludzi.

▪ **Wpływ na środowisko wodne**

Ze względu na stopień szczegółowości Strategii oraz stopień wiedzy na obecnym etapie co do lokalizacji i parametrów poszczególnych przedsięwzięć nie można jednoznacznie przewidzieć skali i zakresu tych oddziaływań. Zgodnie jednak z zasadą prewencji i zasadą przezorności, należy przyjąć, że takie oddziaływanie może wystąpić na etapie projektowania, realizacji i eksploatacji przedsięwzięć stosować działania i metody ograniczające ryzyko wystąpienia tych uciążliwości lub minimalizujące skutki tych oddziaływań.

Rozwój turystyki w dużej mierze opiera się na korzystaniu z walorów środowiska przyrodniczego, w tym z zasobów wodnych. Dlatego też realizacja projektu Strategii będzie prawdopodobnie w mniejszym lub większym stopniu oddziaływać na zasoby i stan wód powierzchniowych oraz podziemnych. Oddziaływania te mogą mieć zarówno charakter pozytywny, jak i negatywny. Mogą one być także zróżnicowane w czasie. Realizacja niektórych celów Strategii pozostanie bez jakiegokolwiek wpływu na stan zasobów oraz jakość wód powierzchniowych i podziemnych.

Korzystny wpływ na zasoby oraz jakość wód powierzchniowych i podziemnych będzie miało wspieranie działań w zakresie zrównoważonego rozwoju turystyki przyrodniczej.

Ochronie wód sprzyjać może wykluczanie lokalizacji turystyki na obszarach związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska przyrodniczego, w szczególności na obszarach chronionych przepisami prawa: wód powierzchniowych, terenach mokradłowych, podmokłych łąkach czy lasach, a w przypadku lokalizacji na tych terenach na zwrócenie szczególnej uwagi na ich ochronę. Na zachowanie właściwej jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności, potencjalnie korzystnie wpłynie natomiast wyłączenie z oddziaływania turystycznego bezpośrednich oraz pośrednich stref ochronnych ujęć wody.

Potencjalnie korzystnie na zmniejszenie zanieczyszczeń odprowadzanych do wód oraz zmniejszenie zużycia wody w sektorze turystycznym może wpływać m.in.: stworzenie bazy terenów przeznaczanych pod inwestycje turystyczne, odpowiednio przygotowanych w infrastrukturę techniczną.

Poszanowaniu środowiska gruntowo – wodnego niewątpliwie pośrednio służyć będą wszelkie działania o charakterze edukacyjnym i kwalifikacyjnym, czy rozszerzanie dotychczasowych rozwiązań infrastrukturalnych o nowe technologie.

Realizacja zapisów projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy prawdopodobnie będzie miała bezpośredni wpływ na ilość zasobów czy zmianę stanu wód powierzchniowych i podziemnych. Napływ większej liczby turystów na teren obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy, wiązać się będzie ze zwiększonym zużyciem zasobów wód podziemnych do celów bytowych. Potencjalnie niekorzystne oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne mogą być związane z rozwojem nowych szlaków turystycznych: kulturowych, rowerowych, wodnych. Jakość wód może zostać bezpośrednio zagrożona w wyniku rozwoju turystyki wypoczynkowej – szczególnie tej, która rozwijać się będzie w oparciu o funkcjonowanie akwenów i dróg wodnych. Potencjalne zagrożenie powodowane będzie zaśmiecaniem wód przez turystów.

Przedsięwzięcia inwestycyjne obejmujące zagospodarowanie lokalnych zasobów przyrodniczych na cele rekreacyjne i turystyczne mogą powodować krótkotrwałe oddziaływanie na wody powierzchniowe, poprzez zwiększoną presję turystyczną w okresie letnim. Rozwój szeroko rozumianej edukacji w zakresie środowiska i wzrost świadomości ekologicznej będzie prowadzić do większej dbałości o zasoby wodne.

▪ **Wpływ na ludzi**

Realizacja działań zawartych w analizowanym dokumencie będzie wpływać zarówno na zdrowie jak i jakość życia mieszkańców obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy. Oddziaływanie to będzie miało charakter materialny i pozamaterialny. Im większe jest oddziaływanie na środowisko, tym większy jest wpływ na warunki, w jakich żyje człowiek. Realizacja działań zawartych w Strategii przyczyni się prawdopodobnie do poprawy jakości życia ludzi. Na komfort mieszkańców obszaru wpłynie przebudowa sieci drogowej, która przełoży się na poprawę przepustowości dróg, a co za tym idzie skrócenie czasu podróży i rozładowanie emisji równomiernie wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

Negatywnie oddziaływanie na ludzi może być związane z działaniami przeprowadzanymi w fazie realizacji inwestycji, mające charakter krótkotrwały, np. prace związane z budową lub remontem obiektów, budową infrastruktury turystycznej oraz przebudową infrastruktury transportowej. Podczas przebudowy sieci komunikacyjnej mogą wystąpić zagrożenia dla ruchu pieszego i samochodowego oraz negatywny wpływ na komfort podróży mieszkańców na skutek zmiany organizacji ruchu. Dodatkowo emisja spalin z maszyn oraz unoszenie się pyłu wpłynie niekorzystnie na jakość powietrza wdychanego przez ludzi. Z pracami budowlanymi często też związana jest emisja hałasu,

który przyczynia się do pogorszenia komfortu mieszkańców blisko położonych budynków, powodując m. in. ich stres i pogorszenie samopoczucia. Oddziaływanie to ma jednak charakter krótkotrwały. Z negatywnym oddziaływaniem na ludzi związana jest też późniejsza eksploatacja dróg – liniowe źródła hałasu i zanieczyszczeń powietrza, które będzie oddziaływać w sposób długotrwały.

Aby ograniczyć oddziaływanie wyżej opisanych elementów inwestycji na ludzi, należy wziąć pod uwagę odpowiednie prowadzenie robót budowlanych o możliwie najmniejszej emisji hałasu i zanieczyszczeń. W celu ograniczenia emisji hałasu mogącej mieć miejsce w trakcie eksploatacji dróg, należy zastosować nawierzchnie tłumiące hałas lub też ewentualnie ekrany akustyczne. Powinno się także stosować wysokosprawne urządzenia do oczyszczania gazów odlotowych w celu minimalizacji emisji zanieczyszczeń do powietrza. Ciągła edukacja społeczeństwa prowadzona w ramach wszelkich kampanii i szkoleń uwrażliwi społeczeństwo na kwestie środowiskowe.

W związku z podejmowanymi działaniami sugeruje się informowanie społeczeństwa o planowanych pracach z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym wraz ze wskazaniem terminu zakończenia realizacji inwestycji. Pozwoli to mieszkańcom przygotować się na ewentualne uciążliwości i zwiększy ich ostrożność. Ponadto prace najbardziej uciążliwe nie powinny odbywać się we wczesnych godzinach porannych oraz wieczornych, by nadmiernie nie ingerować w życie mieszkańców.

Strategia zawiera szereg ustaleń o charakterze jednoznacznie prospołecznym – wiążą się one przede wszystkim z: poprawą warunków zamieszkania, poprawą sytuacji materialnej (tworzenie nowych miejsc pracy, rozwój nowych funkcji obszaru) oraz poprawą warunków codziennego życia.

▪ **Wpływ na powierzchnię ziemi**

Największa ingerencja w strukturę ukształtowania terenu nastąpić będzie podczas prac budowlanych związanych z powstawaniem infrastruktury turystycznej oraz sieci komunikacyjnej czy budową obiektów/budynków. Tego typu zmiany są związane z realizacją każdego rodzaju inwestycji budowlanych, uznaje się je więc za nieuniknione w procesie zagospodarowania i postępującej urbanizacji. Negatywne oddziaływanie na powierzchnię ziemi będzie zatem miało miejsce w krótkim okresie czasu.

▪ **Wpływ na zwierzęta oraz rośliny**

Podwyższanie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru funkcjonalnego (jeśli nauki obejmą zagadnienia typowo przyrodnicze), może przynieść korzystne efekty dla świata zwierząt, gdyż może się zwiększyć poczucie odpowiedzialności obywateli za stan środowiska naturalnego, które ich otacza.

Negatywna w skutkach dla zwierząt będzie przede wszystkim realizacja inwestycji z zakresu rozwoju infrastruktury turystycznej i transportowej. Może się ona przyczynić do fragmentacji i niszczenia siedlisk, ograniczenia źródeł pokarmu oraz płoszenia zwierząt, a także do izolacji pojedynczych osobników, które będą się bały przekroczyć jezdnię. Ruch samochodowy przyczyni się też do zwiększenia liczby potrąconych zwierząt. Kolejnym negatywnym, ale krótkotrwałym oddziaływaniem na zwierzęta będzie realizacja działań polegających na budowie lub modernizacji budynków, która przede wszystkim będzie polegała na płoszeniu zwierząt i zaburzaniu tras przelotów ptaków oraz ewentualnym niszczeniu ich gniazd w budynkach poddawanych remontowi. Istotnym jest, aby przed rozpoczęciem prac wykonać inwentaryzację przyrodniczą w takich obiektach. Proponowane jest także utworzenie siedlisk zastępczych (np. skrzynek dla nietoperzy, albo budek lęgowych) na czas prac remontowo-budowlanych. Należy też wziąć pod uwagę dobór odpowiedniego rodzaju oświetlenia drogowego, który odstraszy nietoperze.

Realizacja wielu działań zawartych w Strategii, takich jak remont lub budowa nowych budynków niestety wiąże się z negatywnym oddziaływaniem na roślinność, ponieważ występuje ona na terenach odkrytych i nie da się wykonać inwestycji infrastrukturalnych bez ingerencji w nią. W trakcie prac budowlanych następuje usuwanie roślinności z miejsc budowy, wycinka drzew, krzewów, co powoduje fragmentację lub niszczenie siedlisk przyrodniczych. Występuje też wykonywanie odwodnień, które wpływają na stosunki wodne, co może niekorzystnie działać na rośliny i siedliska zależne od wód. W trakcie eksploatacji dróg, wzdłuż tras rozprzestrzeniają się obce ekologicznie i geograficznie gatunki roślin, które mogą wypierać gatunki rodzime.

Aby zmniejszyć oddziaływanie na środowisko realizacji działań zawartych w Strategii, należy ustrzec się od degradacji siedliska oraz cennych gatunków roślin. Aby zminimalizować oddziaływanie na rośliny należy maksymalnie ograniczyć wycinkę drzew i krzewów, zapewnić stosunki wodne i ciągi ekologiczne na podobnym poziomie jak dotychczasowy, a w razie zniszczenia siedlisk lub wycinki drzew – wykonać ponowne nasadzenia i odtworzenie siedlisk. Zalecenia te należy uwzględnić także przy budowie innych obiektów.

Ze względu na stopień szczegółowości Strategii oraz stopień wiedzy na obecnym etapie co do lokalizacji i parametrów poszczególnych przedsięwzięć nie można jednoznacznie przewidzieć skali i zakresu tych oddziaływań. Zgodnie jednak z zasadą prewencji i zasadą przezorności, należy przyjąć, że takie oddziaływanie może wystąpić i na etapie projektowania, realizacji i eksploatacji przedsięwzięć stosować działania i metody ograniczające ryzyko wystąpienia tych uciążliwości lub minimalizujące skutki tych oddziaływań.

- **Wpływ na klimat**

W szerszej skali realizacja ustaleń Strategii nie będzie miała wpływu na klimat oraz na znaczące zmiany występujących obecnie topoklimatów. Natomiast na pewno zmianie ulegnie mikroklimat terenów na których będzie powstawała nowa zabudowa. Ze względu na skalę przedsięwzięć, będzie to oddziaływanie właściwie pomijalne.

- **Wpływ na zabytki**

Strategia Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy nie zawiera specjalnych, osobnych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego (do tego celu służą osobne opracowania, jak na przykład Program Ochrony Zabytków, Program Rewitalizacji). Działania mające na celu poprawę stanu ogólnego środowiska wpłyną jednak pośrednio także na stan zabytków.

Wszystkie działania zmierzające do poprawy jakości powietrza atmosferycznego przyczynią się do pozytywnego oddziaływania na zabytki, ze względu na ograniczenie emisji szkodliwych związków (np. dwutlenku siarki) do atmosfery, które niszczą elewację budynków i innych obiektów.

Ustalenia projektu dokumentu wpłyną więc neutralnie lub korzystnie na zabytki.

- **Wpływ na dobra materialne**

Strategia nie zawiera ustaleń, które prowadziłyby do dających się przewidzieć istotnych strat w zakresie wartości i jakości dóbr materialnych mieszkańców obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy, zawiera natomiast szereg ustaleń prowadzących do podniesienia wartości i jakości dóbr materialnych, zarówno w sferze publicznej, jak

i prywatnej. Ustalenia Strategii dają realne ramy dla poprawy sytuacji materialnej mieszkańców, co będzie sprzyjać podniesieniu standardu życia.

▪ **Wpływ na krajobraz**

Wpływ działań realizowanych w ramach Strategii będzie mieć charakter pozytywny w odniesieniu do zapewnienia ochrony walorów krajobrazowych oraz kulturowych, w tym zwłaszcza terenów o wysokich walorach krajobrazowych i kulturowych. Zapisy Strategii zmierzają do zachowania i rewitalizacji obiektów oraz terenów istotnych z punktu widzenia kulturowego, zwłaszcza zabytków i ich otoczenia.

Pozytywnym oddziaływaniem na krajobraz obszarów zabudowanych będzie modernizacja budynków i budowa nowych obiektów. Podczas projektowania inwestycji realizujących zadania zawarte w Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, należy uwzględnić konieczność wkomponowania planowanych obiektów w krajobraz. Należy również pamiętać o tym, aby nie zaburzyć obecnego krajobrazu obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy.

Ponadto prawidłowy projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy, jak i w fazie eksploatacji inwestycji, pozwoli także ograniczyć te oddziaływania.

Do ogólnych działań ograniczających potencjalnie negatywne oddziaływanie należą:

- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy;
- zapobieganie powstawaniu oraz niewłaściwemu postępowaniu z powstałymi odpadami w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych oraz w fazie eksploatacji;
- zapobieganie zwiększonej emisji hałasu w związku z prowadzeniem prac – korzystanie z nowoczesnych maszyn w dobrym stanie technicznym, ograniczenie działań do pory dziennej;
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych;
- dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt, wegetacji, okresów lęgowych,
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu.

Podsumowując można stwierdzić, że zaniechanie realizacji zaplanowanych zadań może prowadzić do pogorszenia stanu środowiska i jakości życia mieszkańców.

10 Przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, które mogą ewentualnie negatywnie oddziaływać na środowisko należą przede wszystkim inwestycje dotyczące przebudowy dróg gminnych i lokalnych oraz realizacji szerokorozumianej infrastruktury turystycznej (np. szlaków turystycznych, ciągów pieszo-rowerowych, wodnych szlaków turystycznych, kładek, przystani kajakowych oraz bazy noclegowej itp.).

Ewentualne negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko można ograniczyć poprzez prawidłowo sporządzony projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak również eksploatacji.

Do działań ograniczających oddziaływanie można zaliczyć chociażby stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych, jak również odpowiednie zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy. W przypadku realizacji inwestycji drogowych należy unikać barier dla funkcjonowania przyrody jak również ograniczać presję na tereny wrażliwe. Ponadto uwzględnienie w projekcie możliwości budowy ekranów akustycznych oraz rozwiązań poprawiających płynność ruchu może ograniczyć oddziaływanie drogi, jako źródła hałasu.

Z uwagi na nieodwracalny charakter przekształceń środowiska należy dokładnie rozważyć lokalizację inwestycji oraz zastosować rozwiązania techniczne przyjazne dla środowiska.

Ponadto zgodnie z obowiązującymi przepisami, każda instalacja spełniać musi określone wymagania w stosunku do środowiska, co wyznacza standardy budowlane i konstrukcyjne.

Przez kompensację przyrodniczą rozumie się zespół działań obejmujących w szczególności roboty budowlane, roboty ziemne, rekultywację gleby, zalesienie, zadrzewienia lub tworzenie skupień roślinności prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównanie szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowanie walorów krajobrazowych. Warianty kompensacji przyrodniczej powinny być określone w ramach wydawanych decyzji o środowiskowych

uwarunkowaniach dla poszczególnych przedsięwzięć. Zgodnie z art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353) decyzje te określają środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięć, a w szczególności warunki wykorzystywania terenu w fazie realizacji i eksploatacji lub użytkowania przedsięwzięcia, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia negatywnych oddziaływań dla terenów sąsiednich a także w przypadku, gdy z oceny przedsięwzięcia na środowisko wynika potrzeba wykonania kompensacji przyrodniczej – stwierdza konieczność jej wykonania. Skala wykonanych działań kompensacyjnych zależy od rodzaju wykonanych prac i skali ingerencji w środowisko.

Działania zbliżone do działań kompensacyjnych wykonuje się także, gdy:

- stwierdzona zostanie szkoda w środowisku (w rozumieniu ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dnia 13 kwietnia 2007 (Dz. U. z 2014 r., poz. 210)) i wydana zostanie decyzja o konieczności przywrócenia stanu środowiska,
- istnieje zagrożenie dla populacji gatunku chronionego (kiedy np. przenosimy populację gatunku zagrożoną przez inwestycję – w chwili obecnej najczęściej dotyczy to roślin i płazów).

Należy pamiętać, że naruszenie stanu siedliska gatunku rośliny lub zwierzęcia chronionego w Europie (Załącznik IV Dyrektywy Siedliskowej) także jest naruszeniem samej Dyrektywy – potrzeba ich ochrony oraz prowadzenia działań kompensacyjnych wynika, więc nie tylko z prawa krajowego, ale także wspólnotowego.

11 Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru, w tym także wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatku techniki lub luk we współczesnej wiedzy

Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy jest dokumentem wspomagającym tą strategię, gdyż wskazuje na ewentualne zagrożenia związane z brakiem jej realizacji lub niepełną realizacją. W przypadku opracowywania Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy różne warianty kierunków działań i założonych celów ustanawia się na etapie tworzenia dokumentu, kiedy to w porozumieniu z władzami gmin

dochodzi się do konsensusu w zakresie planowanego systemu ochrony środowiska oraz zadań. Powszechnym kryterium wyboru oprócz efektów ekologicznych są względy finansowe. Ważne jest, zatem zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju, znalezienie takiego rozwiązania, by przy określonych środkach finansowych uzyskać optymalny efekt ekologiczny. Zaproponowane w projekcie dokumentu działania i zadania zmierzają właśnie do poprawy środowiska i zdrowia mieszkańców obszaru funkcjonalnego oraz stanowią rozwiązania optymalne. Kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, dokonano wyboru takich założeń, które umożliwią kształtowanie środowiska, jego ochronę lub stanowią pewne metody naprawcze przy jednoczesnym zagwarantowaniu jej stabilnego rozwoju gospodarczego.

Reasumując na etapie opracowywania dokumentu spośród licznych założeń alternatywnych zostały wybrane tylko takie, których realizacja umożliwi zrównoważony rozwój obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy.

Proponowane w ramach Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy przedsięwzięcia mają pozytywny wpływ na środowisko, dlatego na etapie ich realizacji należy wybrać wariant (lokalizacyjny, konstrukcyjny, technologiczny bądź organizacyjny), który będzie w najmniejszym stopniu negatywnie oddziaływać na środowisko. Ponadto w zależności od lokalnej chłonności środowiska oraz występowania obszarów wrażliwych w rejonie przedsięwzięcia należy rozważyć wariant alternatywny.

Należy również pamiętać, że przedmiotowy dokument przedstawia ogólne propozycje przedsięwzięć i w związku z tym brak jest możliwości precyzyjnego określenia rozwiązań alternatywnych dla wskazanych działań.

12 Metody analizy realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zawansowania strategii i jej zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrobione. Jest nią także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

W celu efektywnego zarządzania procesem powstania partnerstwa oraz prac nad Strategią Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego w zakresie turystyki było stworzenie **konwentu strategicznego**, który pełni funkcję administratora i składa się z przedstawicieli wszystkich siedmiu gmin. Rolą konwentu na etapie wdrażania założeń i realizacji celów wskazanych w dokumencie będzie prowadzenie weryfikacji, monitoringu, ale przede wszystkim skuteczne zarządzanie i koordynacja projektów partnerskich oraz monitoring prac nad indywidualnymi przedsięwzięciami przez poszczególne gminy. Wszystkie podejmowane inicjatywy mają w swoim założeniu przybliżyć obszar doliny Pilicy do realizacji przyjętych planów.

Strategia jest dokumentem, który należy monitorować i w miarę potrzeb aktualizować, tak żeby przez cały okres w kontekście celów i zadań opracowanie nie traciło swojej aktualności. System monitorowania i ewaluacji jest istotnym wymogiem, stawianym dokumentom szczebla strategicznego i ma koncentrować się na weryfikacji postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów. Gromadzenie i interpretacja danych dotyczących strategii pozwala na bieżące korekty działań komórek organizacyjnych i osób wdrażających strategię w razie wystąpienia nieprawidłowości.

Monitoring wdrażania strategii służy:

- kontroli postępu realizacji poszczególnych projektów wyznaczonych w ramach poszczególnych celów strategicznych;
- obserwacji i ocenie stanu zaawansowania konkretnych projektów umożliwiającej bieżącą identyfikację trudności w ich realizacji;
- ocenie zaangażowania komórek organizacyjnych i osób odpowiedzialnych za ich wdrażanie;
- weryfikacji zgodności z założonymi celami;
- efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków.

Wdrażanie Strategii będzie się odbywało w oparciu o uzgodnione plany inwestycyjne oraz działania miękkie obejmujące zagadnienia promocji, informacji i edukacji. Plany będą uzgadniane podczas zwoływanych posiedzeń konwentu strategicznego, podczas których Gminy będą mogły również prezentować swoje indywidualne pomysły na projekty. Zadaniem konwentu będzie również opiniowanie pomysłów, wyrażanie opinii, doradzanie w kwestiach strategicznych oraz działania z zakresu public relations, mające za główne zadanie efektywne komunikowanie otoczeniu wewnętrznemu i zewnętrznemu planowanych aktywności.

Proponuje się, aby co dwa lata sporządzić raport z przebiegu wdrażania Strategii, przedstawić występujące ewentualne problemy oraz zaproponować zmiany, które będą podstawą do aktualizacji zapisów Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy.

13 Transgraniczne oddziaływanie na środowisko

Obowiązek rozważania możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć wynika z Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo dnia 25 lutego 1991 roku.

Specjalnej analizie powinny podlegać inwestycje zlokalizowane blisko granic, a także te realizowane dalej, ale ze względu na rozmiar przedsięwzięcia mogące powodować znaczące emisje lub zmiany w środowisku. Obszar funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy nie jest położony w obszarze przygranicznym, a realizacja projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy nie stworzy żadnych konsekwencji dla ewentualnych skutków środowiskowych, których charakter mogłyby posiadać znaczenie transgraniczne. Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach przedmiotowej strategii ma charakter regionalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny. Na etapie prognozy stwierdzono, że realizacja Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy nie wskazuje na możliwość wystąpienia transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw.

14 Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Przedmiotem opracowania jest Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy. Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji projektu Strategii obejmuje szeroką tematykę związaną z analizą skutków realizacji działań, jakie zostały zaproponowane dla gmin zlokalizowanych na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy.

Jest ona dokumentem wskazującym na możliwe negatywne skutki oraz formułującym zalecenia dotyczące minimalizacji oraz przeciwdziałania tym negatywnym

oddziaływaniom. Prognoza sporządzana dla potrzeb postępowania w sprawie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy (dokumentu określającego ogólne ramy realizacji dla kolejnych przedsięwzięć), powinna określać i oceniać skutki wpływu realizacji ustaleń tego dokumentu na elementy środowiska przyrodniczego oraz dobra materialne, a także skutki dla stanu środowiska, które mogą wynikać ze zmian istniejącego przeznaczenia lub wykorzystywania terenów, wskutek realizacji ustaleń Strategii. Celem opracowania jest określenie rodzaju, stopnia oraz zasięgu przestrzennego zmian środowiska, wywołanych przez zakres oraz tempo realizacji zadań i działań, sprecyzowanych w treści projektowanego dokumentu.

Przy sporządzaniu Prognozy posługiwano się metodą opisową, która polegała na charakterystyce zasobów środowiska obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy, określeniu stanu środowiska przyrodniczego i jego zagrożeń. Do opisu posłużono się danymi pochodzącymi z Urzędów Gmin i Miast zlokalizowanych na terenie obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy oraz z innych jednostek i podmiotów działających na tym terenie. Do przeprowadzenia analizy zostały wykorzystane również dane zgromadzone przez WIOS, GUS, dostępną literaturę tematu oraz ustalenia własne. Zastosowano również metodę analityczną, która polegała na analizie proponowanych kierunków działań w zakresie ochrony środowiska.

Charakter omawianego dokumentu z założenia jest proekologiczny. Jednak realizacja niektórych zamierzeń, jakkolwiek w skali regionalnej uzasadnionych pod względem ekologicznym, w skali lokalnej może skutkować wystąpieniem chwilowych, negatywnych oddziaływań środowiskowych.

Strategia Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy jest dokumentem, który wyznacza ramy dla projektów przewidzianych do realizacji na wskazanym obszarze i przyczyniających się do jego rozwoju. Mając na uwadze rozwój w obszarze turystyki, rekreacji, ochronę przyrody strategia koncentruje się na działaniach obejmujących charakterystykę potencjału doliny rzeki Pilicy pod kątem budowania silnej i rozpoznawalnej marki oraz kreowania ciekawych produktów turystycznych, ale także ochrony wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.

Należy zwrócić uwagę, że konkretne oddziaływania środowiskowe będzie można ocenić dopiero w oparciu o konkretne dane projektowe i lokalizacyjne na etapie procedury oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych inwestycji. Na obecnym etapie projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, takich

danych nie można przedstawić, ponieważ jest to dokument ogólny i strategiczny, zawierający ogólne wytyczne dla gmin, określający ogólne ramy przedsięwzięć planowanych do realizacji na tym terenie.

Należy pamiętać, że działanie na jeden komponent środowiska nie powoduje zmian tylko w tym komponencie. Środowisko należy traktować, jako system wzajemnie ze sobą powiązanych elementów, w którym zmiana jednej części wpływa na inną lub na całość systemu.

Zapisy Strategii odnoszą się tematycznie m.in. do ochrony środowiska. Ochrony tej nie można rozpatrywać bez zwrócenia uwagi na rolę i kondycję człowieka w tym środowisku. Ochrona poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego oraz infrastruktury, która te komponenty będzie chronić, bądź oczyszczać wpłynie niewątpliwie na zdrowie i bezpieczeństwo człowieka.

Biorąc pod uwagę lokalizację obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy, nie przewiduje się transgranicznego oddziaływania na środowisko. Strategia Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, nie zawiera zapisów (ani nie stwarza możliwości), w wyniku, których mogłoby wystąpić transgraniczne oddziaływanie na środowisko.

W przypadku braku realizacji Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, przeprowadzona analiza i ocena stanu istniejącego pozwala wykazać, że może nastąpić pogorszenie stanu środowiska. Brak realizacji Strategii przyczyniać się będzie do utrwalania oraz występowania negatywnych tendencji w środowisku.

Realizacja Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy nie przewiduje skutków czy oddziaływań środowiskowych wymagających przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej, w związku, z czym nie przewiduje się podjęcia takich działań, choć można przypuszczać, że szczegółowe raporty oddziaływania na środowisko planowanych inwestycji będą mogły wymagać podjęcia takich działań.

Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy jest dokumentem wspomagającym ten projekt, gdyż wskazuje na ewentualne zagrożenia wynikające z niepełnej ich realizacji. Sugerowane do realizacji przedsięwzięcia w ramach Strategii mają zdecydowanie pozytywny wpływ na środowisko. Proponowanie działań alternatywnych dla podanych rozwiązań nie ma, zatem uzasadnienia z formalnego i ekologicznego punktu widzenia. Na etapie sporządzania projektów do planowanych inwestycji można prowadzić

wariantowanie przy wyborze technologii, zastosowanych materiałów, sposobu wykonania, terminu bądź konkretnego przebiegu prac inwestycyjnych.

Wdrażanie w życie rozwiązań przewidzianych w projekcie Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy wymaga stałego monitorowania realizacji zapisanych w tym dokumencie zadań oraz szybkiej reakcji w przypadku pojawiania się rozbieżności pomiędzy projektowanymi rezultatami, a stanem rzeczywistym. Monitorowanie to winno stać się stałym zadaniem, przede wszystkim, konwentu strategicznego, który jest odpowiedzialny za nadzorowanie wdrażania Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy.

Zapisy Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy odnoszą się do zapisów dotyczących ochrony środowiska dokumentów w skali regionu i kraju. Przy opracowywaniu dokumentu korzystano i nawiązywano do zapisów zawartych w dokumentach strategicznych wyższego szczebla.